

ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

LEGIONÁŘSKÝ *směr*

2/2013

**Projekt Legie 100 se prezentoval
na IDETu 2013**

Čtěte na str. 20–22

PIAVA

1918 ≠ 2013

sobota 7. září 2013 | www.piava1918.cz
areál Ravelinu no. XIV v pevnosti Josefov
ukázka bojů na řece Píavě v roce 1918
VSTUP ZDARMA

Časopis navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Čs. obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je v době blížícího se 100. výročí vzniku Československa propagovat legionářské myšlenky, odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje své svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Čs. obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

Vydavatel:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2
www.csol.cz
Tel: +420 224 266 235
Fax: +420 224 266 274
E-mail: sekretariat@csol.cz

Šéfredaktor a editor:
Ladislav Lenk
Tel: +420 224 266 241
Fax: +420 224 266 274
Mobil: 734 315 601
E-mail: lenkladl@centrum.cz

Redakční rada:
Pavel Budinský
Jindřich Sitta
Jiří Charfreitag
Milan Mojžíš
Tomáš Jakl
Daniel Povolný
Jan Procházka
Zdeněk Kubín
Ladislav Henek
Jiří Filip
Miroslav Brož

Jazyková úprava:
Ladislav Lenk

Grafická úprava:
Andrea Bělohávková

Tisk a distribuce:
Vydavatelství MAC, spol. s r.o.
Na Spojce 968/7
101 00 Praha 10 - Vršovice

Adresa redakce:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2

Uzávěrka čísla 16. 6. 2013

Evidenční číslo: MK ČR E 20912

Elektronickou podobu Legionářské směru naleznete na:
www.csol.cz v rubrice Projekty

Před 95 lety se Lipjagy staly místem jednoho z největších bojových vystoupení čs. legií v Rusku

str. 2

Československé legie v Itálii se zapsaly do historie

str. 6

Naše vystoupení na IDETu 2013 vnímám velmi pozitivně

str. 22

Čs. obec legionářskou považují za klíčového partnera

str. 24

Kronikář trosek Londýna aneb příběh malíře-vojáka Karola Molnára

str. 35

Před 95 lety se Lipjagy staly místem jednoho z největších bojových vystoupení čs. legií v Rusku

■ Pavel J. Kuthan, foto: archiv autora

Na jaře 1918 sváděl v Rusku Čs. armádní sbor, jehož jednotky byly přepady bolševických jednotek rozděleny na několik skupin po železnici, těžké ale úspěšné boje s ohromnou přesilou sovětské armády. Jednou z těchto skupin byla i Penzenská skupina poručíka Čečka. Penzenské skupině stálo v postupu město Samara. Jednalo se o důležité středisko obchodu, do něhož před postupujícími Čechoslováky soustředili bolševici mnoho sil. Měli v úmyslu zde velkou přesilou, početní i palebnou, Čechoslováky rozdrtit, a zvrátit tak důsledek ztráty Penzy, kterou předtím Čechoslováci dobyli.

Před Samarou se nachází na železniční stanici Lipjagy, kterou si samarský bolševický štáb zvolil jako místo k zachycení československého postupu. Stáhl sem tedy nejlepší zkušené jednotky vyslané z Moskvy, Kazaně a Ufy, složené z ruských bolševiků, dále převážně lotyšské bolševické jednotky ze Sibíře a jednotky, složené z rudých internacionalistů, převážně bývalých zajatců. Mezi internacionalisty byli v největším procentu zastoupeni Němci a Maďaři, nechyběli zde však ani čeští komunisté. Celkem bylo u Lipjag v rámci jednotlivých jednotek bolševiky shromážděno kolem 4000 mužů. Byli též oproti Čechoslovákům velmi dobře vyzbrojeni a měli i dostatek munice a granátů. Jejich výzbroj doplňovalo 180 kulometů a 13 děl různých ráží spolu s 10 bombomety. Bolševici zde měli i 2 pancéřové automobily a pancéřový vlak.

Vybuďovali zde dále pásma zákopů, kulometných opevněných hnízd

a protipěchotních překážek pro účinnou obranu železniční stanice. Věnovali tomu všechnu energii včetně nuceného zapojení místního obyvatelstva všech věkových skupin. Při budování pozic využívali přírodních překážek, především na základě rad a plánů interbrigadistů, kteří měli mnohdy velké válečné zkušenosti. Po dokončení považovali bolševici tyto pozice za nedobytné, což jim dodávalo i vzhledem k jejich početní a palební síle značné sebevědomí.

Velitelem všech sovětských jednotek v tomto úseku byl komisař Kadomcev. Jeho zástupcem, náčelníkem štábu, byl německý interbrigadista oberleutnant Schmidt, bývalý válečný zajatec. Dle plánu, který oba vypracovali, měli být Čechoslováci zadržováni účinnou obranou a vyslaným obchvatem napadení z týlu. Potom společným útokem obou částí měli být Čechoslováci před stanicí zničeni.

Mezitím se k Lipjagám blížila Penzenská skupina por. Čečka. V její

sestavě byl i 4. čs. střelecký pluk „Prokopa Holého“. I s doprovodnými částmi jiných jednotek měl por. Čeček k dispozici pouze 1600 mužů s podporou 32 kulometů, 7 děl a pancéřového vlaku Orlík.

S pomocí zorganizované čs. zpravodajské služby a díky zprávám příslušníků samarských protibolševických skupin, kteří přecházeli frontu, se o přípravách bolševiků a jejich úmyslech v nadcházející bitvě dozvěděl i Čeček. Ten vydal rozkazy k přípravě bojové operace na dobytí Lipjag a tím uvolnění cesty na Samaru. Na 4. 6. naplánoval provedení hlavního útoku všemi silami. Předtím však ještě musela zákopnická četa opravit jeden most za stanicí Tomylov ve směru na Lipjagy a druhý dále postavila skoro celý znovu. Tyto mosty za sebou při zmatku během panického ústupu od Penzy zničili bolševici, když ustupovali z Tomylova. Během 3. 6. byly provedeny nejnútnejší práce na stavbě mostů.

Ještě předtím, 2. 6. večer, vyslal velitel 4. stř. pluku por. Gayer dvanáctičlenný průzkum, pod vedením prap. Musilka k Lipjagům. Když se ráno průzkum vrátil, prap. Musilek potvrdil předchozí informace od zpravodajské sítě. Nepřátelské zákopy jsou vybudovány velmi precizně a dobře opevněny a táhnou se na západním a jižním svahu výšiny asi 5 km od Lipjag až k lesu na východě a močálům na severu. Při útoku na tyto pozice je jasné, že útočník bude útočit ve značné nevýhodě a do mírného kopce. Z opevněného návrší mohli bolševici šikovně palbou ovládat plně terén před stanicí.

Por. Čeček připravil tedy plán, podle kterého část vojenské skupiny měla

s podporou pancéřového vlaku Orlík (s výzbrojí 1 děla a 11 kulometů) postupovat podél železnice přes vesnice Mordovskije Lipjagy a Ruskije Lipjagy na železniční stanici Lipjagy. Tato část se na sebe bude snažit vázat jednotky nepřítele. Druhá část vojenské skupiny se přesune nepozorovaně obchvatem k vesnici Voskresenské a zaútočí na nepřítele nenadále z boku a z týlu, čímž zároveň zabrání bolševikům v ústupu k Samarě.

První skupinu, která měla postupovat čelně podél trati na Lipjagy proti opevněným pozicím bolševiků, měl tvořit II. prapor pluku (600 mužů) s podporou 6 kulometů. Velet jí měl ppor. Noska. Cestou měla skupina zajistit vesnice Mordovskije Lipjagy a Ruskije Lipjagy. Podporována bude jedním dělem a pancéřovým vlakem Orlík.

Druhou skupinu, která měla provést obchvat, měl tvořit I. prapor pluku (450 mužů) s podporou 6 kulometů, III. prapor pluku (300 mužů) s podporou 4 kulometů, vozatajská rota pluku (60 mužů) s 3 kulomety, rota nováčků (60 mužů) s podporou 1 kulometu, pancéřový automobil se 2 kulomety, četa 8cm děl s 2 děly. Velet jí por. Gayer, velitel 4. čs. stř. pluku. Skupina měla vyrazit k provedení obchvatu již o půl jedné ráno 4. 6. a po dosažení vesnice Voskresenské provést zajištění vesnice a okolí. Potom provést útok do boku nepřátelské obrany u Lipjag.

Za čelně postupující skupinou bude postupovat ještě 9. rota s polovinou 12. roty pluku (dohromady 370 mužů) jako záloha. Další záloha bude v Tomylově - I. a II. prapor záložního pluku a zákopnická rota pluku s technickou rotou. Ze směru východně od dráhy bude palbou postupující skupiny podporovat četa 8cm děl por. Choljavina.

V nočních hodinách ještě byla dokončena oprava mostů za Tomylovem s krajním nasazením zákopnické a technické roty pluku. Krátkou dobu byla oblast i pod nepřátelským dělostřeleckým obštetem, avšak svůj úkol tyto roty splnily.

Těsně před půlnocí 3. 6. vyrazila do akce obchvatná skupina poručíka Gayera. V chladné noci s jasnou oblohou, kdy všude bylo ticho a Čechoslováci museli postupovat opatrně a potichu, dorazila skupina po asi 20 km k vesnici Voskresenské. Během nočního pomalého pochodu se zastavovala po každých 5 km ke krátkému odpočinku, aby se pochodem mužstvo nevyčerpal. Všichni byli připraveni na tvrdý boj, během něhož hodlali nasadit všechny síly k probití se nepřátelskou obranou. Během postupu dorazila spojka od por. Čečka s radostnou novinkou, že zadní čs. voj. odrazil před pár hodinami útok bolševiků u Bezenčuku a zahnal bolševiky na ústup. Zpráva vzbudila ihned mezi všemi všeobecné nadšení a všichni se již nemohli dočkat útoku na nepřítele.

Skupina nepozorovaně postupovala krajinou k vesnici. Kolem 6.00 hod. bylo slyšet palbu od trati,

což potvrzovalo postup čelní skupiny podél trati dle plánu. Gayer vydal rozkaz k obsazení vesnice Voskresenské. Jako první vnikl do vesnice I. prapor, který zde překvapil bolševickou jezdeckou jednotku o 30 jezdcích. Okamžitě na ně zahájil palbu, během níž se okamžitě snažil bolševický jezdecký oddíl uniknout. Dva jezdci padli zasaženi střelbou Čechoslováků, ostatní unikli. V 6.45 hod. byla vesnice Voskresenské v čs. rukách. Skupině por. Gayera se tak podařilo dle Čečkova plánu dostat až do boku bolševické obrany. Bolševici, kteří o přítomnosti čs. legionářů věděli od svého jezdeckého oddílu, který unikl, zahájili na vesnici ihned dělostřeleckou palbu. Ta však Čechoslovákům nijak neublížila, neboť byla značně nepřesná. Granáty dopadaly vesměs jen kolem vesnice. Gayer poslal jezdeckou spojku k Čečkovi se zprávou o dosažení výchozí pozice pro útok a připravoval se na samotný útok.

Mezitím ve 3.00 hod. vyrazila z Tomylova i skupina ppor. Nosky směrem k vesnici Mordovskije Lipjagy. Zatím bez podpory pancéřového vlaku Orlík, jenž zůstal pozadu kvůli dokončovacím pracím na mostech a kolejích. Když levé křídlo skupiny v 5.45 hod. dorazilo k vesnici, bylo přivítána střelbou předsunutého bolševického jezdeckého oddílu, jenž zde byl na hlídce. Po kratší přestávce a postupu Čechoslováků se dala jezdecká hlídka nepřítele na ústup směrem na Ruskije Lipjagy. Tento ústup se změnil v útěk, když zahájilo palbu i čs. dělostřelectvo. Dalekonosné dělo pokrývalo palbou Ruskije Lipjagy a pozice nepřítele na hřbitově u této vesnice, které průzkum během postupu zjistil. Palbu zahájila také baterie por. Choljavina. Ta mířila na čelní zákopy hlavní pozice nepřítele u železniční stanice Lipjag, kde znepokojovala nepřítele.

Skupina ppor. Nosky obsadila a zajistila Mordovskije Lipjagy. Okamžitě se pokusila pokračovat v postupu za unikající jezdeckou jednotkou nepřítele, avšak ve vesnici Ruskije Lipjagy byli bolševici připraveni k zastavení čs. postupu na hřbitově. Měli zde i několik

kulometů, jimiž zahájili na postupující Čechoslováky silnou a soustředěnou palbu. Právě křídlo skupiny bylo ještě k tomu napadeno palbou několika baterií nepřátelského dělostřelectva (12 děl). Čechoslováci však ani v této silné palbě nezastavili svůj postup na Ruskije Lipjagy. Měli již první ztráty, vzduch se sytil rychle střelným prachem. Postup Noskovy skupiny zakolísal pod účinky silné kulometné i dělostřelecké palby nepřítele. Navíc proti levému křídlu, kde byla 7. rota 4. čs. stř. pluku zaútočila ještě bolševická jízda s tasenými šavlemi. V linii postupu se objevila trhlina a 7. rotě, houževnatě bojující, hrozilo odtržení. Noska tedy povolal ze své zálohy do první linie 8. rotu. Ta sice zaujala pozici ve vzniklé trhlíně, ale zrychlení postupu to nepomohlo. Proti levému křídlu podporil v útoku bolševickou jízdu ještě pancéřový automobil. Levé křídlo tak bylo zastaveno a muselo přejít do obrany. Situace se nyní u levého křídla postupující Noskovy skupiny začala vyvíjet v neprospěch Čechoslováků.

V 7.30 hod. však do boje v pravou chvíli zasáhl čs. pancéřový vlak Orlík, který přešel přes mosty, projel plnou parou bojištěm až před skupinu ppor. Nosky a zahájil soustředěnou palbu z kulometů na nepřítele, jenž byl překvapen náhlou změnou poměru sil. I přes zásah plošiny nepřátelským dělostřeleckým granátem, který Orlík utrpěl, kulometnou palbou likvidoval systematicky odpor nepřítele ve vesnici. Vlakové dělo ppor. Choljavina (bratra por. Choljavina) přesnou palbou mistrně zničilo kulometná hnízda nepřítele v krajních domech vesnice, ve věži kostela a ve větrných mlýnech.

Jednotky Noskovy skupiny v součinnosti s palebnou podporou dělostřelců a vlaku Orlík okamžitě vzaly vesnici útokem. Bolševici z vesnice rychle unikali směrem k hlavním obranným pozicím u železniční stanice Lipjagy. Jako první vnikla do vesnice 5. a 6. rota pluku, která zajistila vesnici, trať a hřbitov. Zhruba v 10.00 hod. zaujala tedy i Noskova skupina výchozí stanoviště dle plánu pro hlavní útok.

Kulometná místnost uvnitř čs. pancéřového vlaku Orlík, 1918

Československé legie v Itálii se zapsaly do historie

■ Jaroslav Karas, foto: VÚA Praha

Těžký začátek

Počátky našeho zahraničního vojska v Itálii byly nejsložitější ze všech zemí, kde československé legie vznikaly. Bylo to dáno tím, že v Itálii neexistovaly velké krajanské spolky jako v Rusku nebo ve Francii. Tato skutečnost přispěla k tomu, že italská vláda neznala národnostní poměry v Rakousko-Uhersku, které byly pro důvěru v český lid velmi podstatné. Nemůžeme se proto divit, že po vyhlášení války v roce 1915 byli všichni Češi a Slováci internováni nebo byli pod policejním dozorem jako poddaní Rakousko-Uherska.

Teprve mise Milana Rastislava Štefánika, které provedl z pověření francouzské vlády a při nichž prosazoval

Slavnostní přehlídka 1. praporu 34. pluku před M. R. Štefánikem, americkými, francouzskými a italskými hodnostáři v kasárnách „Knížete Savojského“ v květnu 1918

Podpis čestného slibu rozvědčiků z 1. roty 39. pluku v roce 1918

i československou myšlenku, poměry trochu uvolnily a došlo i na osvobození některých internovaných Čechů. Za zmínění stojí Karel Veselý, jenž po propuštění z internace započal rozsáhlou propagační novinářskou činnost. S údivem se také italská vláda dívala na množství přeběhlých Čechů z rakouské armády, mnohdy totiž přebíhali s cennými dokumenty o rakouských pozicích a poměrech v rakouské armádě. Jedním z nich byl např. Fr. Hlaváček (budoucí představitel ČSNR v Římě), díky jehož informacím italská armáda provedla vydařenou ofenzivu na Bianšici. K. Veselý a další přeběhlí Češi přispěli k vytvoření Tiskové kanceláře Československé národní rady v Římě začátkem roku 1917, která pak vykonala nejvýznamnější propagační roli v Itálii.

Československý dobrovolnický sbor

Češi a Slováci zajatí na frontě byli považováni za vojáky rakousko-uherské, proto i přes mnohé protesty byli odváděni do smíšených zajateckých táborů po celé Itálii, kde se pak setkávali s šikanou ze strany Němců, Rakušanů a Maďarů. S úlevou proto přijali, když se po dobrých zkušenostech s Čechy rozhodla v lednu 1917 italská vláda zřídit ryze česko-slovenské tábory v Santa Maria Capua Vetere a v Padule. V těchto táborech vznikl nezávisle na ČSNR Československý dobrovolnický sbor (ČSDS), který vytvořil základ pro budoucí čs. zahraniční vojsko v Itálii. Do čela ČSDS byl zvolen Jan Čapek, jenž byl od začátku jeho hybnou silou. Ihned po svém vzniku

Italů u Kobaridu (Caporetto) a po naléhání italské armády a veřejnosti ustoupila italská politická elita požadavkům ČSNR a v únoru 1918 zřídila 7 pracovních praporů, které nasadila na budování II. a III. sledu obrany. V březnu téhož roku se ustanovily další výzvědné roty, tentokrát však již jako oficiální české jednotky. Souběžně s tímto děním byl pověřen gen. Andrea Grazini úkolem vypracování plánu na vybudování čs. vojska, který s radostí přijal. Po uzavření smlouvy z 21. dubna 1918 mezi italskou vládou a gen. Štefánikem započalo utváření čs. vojska v Itálii. Okamžitě po podpisu smlouvy bylo zřízeno velitelství divize se svými divizními oddíly a do 26. dubna byla zřízena 11. čs. stř. brigáda s pluky 31. a 32. a 12. čs. stř. brigáda s pluky 33. a 34. Dne 3. května 1918 byla divize prohlášena za mobilizovanou.

První do boje odjel II. prapor 31. pluku, aby posílil výzvědné oddíly, a nedlouho poté ho následoval I. prapor 33. pluku, jenž měl posílit výzvědné jednotky u III. armády. Tam ho 15. června zastihla i rakouská ofenziva na Piavě. Při této ofenzivě nebyly všechny hlídky včas staženy, následkem čehož byli jejich příslušníci obklíčeni a potupně popraveni Rakušany. Přeživší hlídky byly následně přeskupeny zpět k praporu a použity v několika protiútočích. Dne 20. června je pak velení z důvodů rakouských represálií stáhlo a odeslalo zpět k mateřskému pluku, aby pokračovaly ve výcviku. Po jeho ukončení se divize přemístila na pohoří Monte Baldo, kde měla zaujmout obranu na východ od Gardského jezera. Pilířem obrany byla kóta 703 Doss'Alto, o kterou se v průběhu války vedly mnohé boje a která se několikrát ocitla v rakouských rukách. Divize tu konala

službu v celku poklidně do doby, než se Rakušané dozvěděli, že proti nim stojí Češi, a 21. září výběžek Doss'Alto napadli. Po nelitostném boji muže proti muži Čechoslováci zastoupeni 33. plukem zvítězili. V říjnu byla divize stažena do zálohy a připravována k chystané ofenzivě. Tě se však nedočkala, neboť ji 4. listopadu zastihla poslední válečná zpráva – „válka byla skončena“.

V listopadu došlo k přeorganizování divize na Čs. armádní sbor. Sbor se skládal z 6. divize (31. 32. a nově 35. pluk, 6. děl. pluk a 6. skupina kul. rot) a 7. divize (33. 34. a 39. pluk organizovaný sloučením výzvědných rot, 7. děl. pluk a 7. skupina kul. rot), dále k divizím přibyl těžký dělostřelecký oddíl a jezdecký oddíl. Od 15. prosince do 26. prosince byl sbor přepravován v 67 transportech do vlasti. Celkové ztráty na italské půdě činily 523 padlých a zemřelých v nemocnicích, 47 popravených Rakušany a 55 nezvěstných (možná rovněž z části popravených).

Doss'Alto

Po měsících výcviku se divize přesunula na frontovou linii na Monte Altisimu, kde obsadila úsek od Gardského jezera k městečku Brentonico. Pilířem této linie byl výběžek Doss'Alto (kóta 703), který se nacházel přibližně ve středu linie a ze kterého bylo možné ovládat strategická údolí. Severněji od Doss'Alta se nalézal již jen „zákop smrti“ Roncola Italiana, jenž sloužil jako pozorovatelná. Obranu zaujala XII. brigáda s 33. plukem, který se rozmístil od Gardského jezera k Doss'Altu (úsek Casina), a s 34. plukem, jenž obsadil tu část území napravo od Doss'Alta k Brentonico (úsek Campej).

Ihned po obsazení se jednotky začaly zabydlovat a upravovat zákopy. Každou noc byly vysílány hlídky, aby zjišťovaly činnost nepřítele. Úsek fronty byl veskrze klidný, a to až do doby, než se k Rakušanům dostala informace, že proti nim stojí celá čs. divize.

Oddíl bombometů na mulách, jak to pokusně zavedl 33. pluk, rok 1918.

Bombometry 33. pluku - 1918

Po tomto zjištění začali posilovat hlídky a opevňovat své zákopy. Dvakrát se dokonce pokusili o zajetí našich strážů, naštěstí však bezúspěšně. Po těchto incidentech naši útočníci z III./34 praporu spolu s 29. oddílem Arditů zajali v chatě La Palù 12 nepřátel a 7 zabili. Tato akce si však bohužel vyžádala život četaře Josefa Měřinského. Po přepadu chaty se úsek zase uklidnil a vojáci dále pokračovali ve výzvědné činnosti kolem svých pozic.

Klidná atmosféra se změnila až 21. září 1918, kdy v 5 hodin 50 minut ráno po dvouhodinové dělostřelecké přípravě zaútočil rakouský útočný prapor „Riva“ na pozici Doss'Alta. Útok byl veden ve třech směrech. První směřoval od severozápadu na Sasso Segu a druhý přímo od severu na Doss'Alto, před kterým se stočil a útočil po východní straně Doss'Alta. Při útoku severní skupiny padla první Roncola, kde se její velitel por. Oldřich Trojáněk raději zastřelil, než aby padl do zajetí a byl potupně popraven. Třetí směr postupoval zprvu se směrem druhým, ale pak se stočil více na východ proti stráž

č. 10. Nepřátelské jednotky se rozmístily po celém hřebenu a začaly se pokoušet za pomoci granátů proniknout do tunelů na Doss'Altu. Legionáři byli nakonec nuceni povolát na pomoc dělostřeleckou palbu do vlastních řad, po jejímž zásahu rakouské vojáky za pomoci kulometů a bodáků vyhnali z vlastních pozic. Rakušané se pustili do zmateného ústupu, kterému ještě dopomohla kulometná palba ze Sasso Segu na západní svah Doss'Alta. Proud směřující na stráž č. 10 byl rozehnán granáty a utekl směrem na Castel Verde. Rakušany útočící na Sasso Segu rozmetaly kulometry z několika metrové blízkosti, sotva překročili překážky. Část Rakušanů ustupujících z Doss'Alta obsadila italskou Roncolu, odkud je museli vyhnat Ardit 33. pluku. V 18 hodin večer bylo po bitvě a pozice byly obsazeny jako před útokem. Po dalším týdnu v pozicích byla XII. brigáda vystřídána XI. brigádou a vojáci šli konečně na zasloužený odpočinek.

Vítězství mělo i svoji smutnou stránku. V boji padli 2 důstojníci a 5 vojáků, 31 bylo zraněných a 5 nezvěstných, z nichž pak 4 byli popraveni u Arca, páteho poprava minula vzhledem k jeho nízkému věku. O této události informoval velitel útočného praporu „Riva“ takto: „Češi se zoufale bránili. Jeden jejich důstojník, když padl do zajetí, se zastřelil. Ostatní byli pobíjeni šavlemi a bodáky, jen pět jich padlo do zajetí. Ti byli oběšeni 22. září u Arka. Když věšeli prvního, jeho provaz se dobře dvakrát přetrhl.“

Díky zásluhám, které legionáři 33. pluku vykonali v boji na Doss'Altu, dostal pluk v roce 1923 čestný název „Doss'Alto“. Boj na Doss'Altu nebyl z vojenského hlediska tak významný jako z toho politického. Úspěch našich vojáků se brzy roznesl po celé Itálii a nedlouho poté po celém světě. Každý už věděl o Čechoslovácích, kteří bojují v Itálii, Rusku a Francii za svoji oprávněnou svobodu uvnitř rakouské monarchie.

Jan Čapek

(17. 6. 1876 – 17. 6. 1918)

Jan Čapek se narodil v Michlí u Prahy. Pocházel z chudých poměrů, kvůli čemuž se mu nemohlo dostat vyššího vzdělání, proto se vyučil ručnickářem. Následně odjel do Orlové ve Slezsku, kde se vypracoval z řemeslníka až na důlního dozorce. Byl členem Sokola a dokázal to díky svým vlastnostem dotáhnout až na náčelníka moravsko-slezské župy. Celý život sledoval

politické dění, které ho přivedlo k členství v České straně lidové - pokrokové. První světová válka ho tedy zastihla v 38 letech plně morálně uvědomělého a odhodlaného. Dne 27. června 1915 narukoval a již v rakouském vojsku propagoval českou myšlenku. Dne 22. října 1915 přeběhl frontu do italského zajetí.

Ze zajateckého tábora si několikrát podal žádost o zařazení do čs. vojska v Rusku, bohužel marně. V lednu 1917 byl přemístěn do českého shromažďovacího tábora v Santa Maria Capua Vetere, kde krátce po svém příjezdu spoluzakládá 17. ledna Československý dobrovolnický sbor a je jednohlasně zvolen jeho starostou. Bratři na něj vzpomínali jako na konzervativního, k sobě samotnému přísného, vzorem jdoucího idealistu. Byl neúnavný a vtiskl sboru jistou individualitu, která ho pak provázela.

Po celou dobu trvání sboru vystupoval Jan Čapek jako jeho uznávaný

Poprava čs. legionářů Vince Hüttela, Václava Řípy a Františka Tomaidese v Oderzu 18. června 1918

Čs. legionáři v zákopech na břehu řeky Piavy v roce 1918

Plukovní prapor 32. pluku při přehlídce vykonané prezidentem T. G. Masarykem, listopad 1918

vůdce. Ke konci trvání sboru pak mohl hrdě mluvit k 10 000 dobrovolců, které vedl. Při vstupu do vojska mu byla nabízena hodnost desátníka a místo v týlu, což však Jan Čapek hrdě odmítl a na své přání zůstal s bratry i v nejtěžších chvílích. Byl přidělen do 1. roty 1. praporu 33. pluku a hned s ním odjel do první velké bitvy československých legií v Itálii - na Piavu.

Stejně jak Jan Čapek hrdě žil, tak i zemřel. V den svých 42. narozenin 17. června 1918 se jako prostý

vojín blížil k rakouskému kulometnému hnízdu, u kterého postávali rakouští vojáci s bílou vlajkou, když ho přitom zasáhla kulometná dávka do prsou, jež se mu stala smrtelnou. Zemřel na místě. Takto nešťastně kvůli rakouskému úskoku zemřela jedna z nejdůležitějších postav našeho prvního odboje v Itálii. Uznání se mu dostalo až po válce, kdy byl in memoriam povýšen na poručíka a 34. československý střelecký pluk nesl čestný název „Střelce Jana Čapka“.

Moravský řezník stráží T. G. Masaryka v Chicagu

■ Lukáš Lexa, Jednota ČsOL Hodonín, foto: archiv autora

Letos v květnu uplyne 70 let od úmrtí mého prapředka Jana Skalky z Hroznové Lhoty. Chtěl bych touto cestou uctít jeho památku a podělit se s čtenáři o jeho zajímavé životní osudy.

Jan Skalka se narodil 4. dubna 1889 v Hroznové Lhotě do rodiny čtvrtníka a člena obecního zastupitelstva Martina Skalky a jeho druhé manželky Mariany roz. Machalové. Kolem roku 1905 odjel po Ferdinandově severní

Následně vstoupil do armády Spojených států amerických za účelem výcviku, aby mohl vykonat svoji vojenskou povinnost v zahraničním vojsku československém, o jehož vytvoření se v národním shromáždění,

J. Skalka (druhý zleva) stráží TGM v Chicagu.

dráže z Moravského Písku do Vídně, kde se vyučil řezníkem. V roce 1910 odjel s kamarádem J. Vašutem do Spojených států amerických. Usadil se v Texasu, kde pracoval na jatkách. Následně zakoupil nákladní automobil a začal se věnovat obchodování s dobytčím v St. Louis. Poté, co splatil nákladní automobil, si se společníky založil řeznictví v Houstonu. Na začátku roku 1914 se vrátil domů do Hroznové Lhoty. Ale ještě téhož roku, asi 2–3 měsíce před vypuknutím války, odjel do USA.

Působil opět v Houstonu v řeznictví. V roce 1918 se přemístil do Chicaga, kde se velmi úzce stýkal s rodinou Čermákových. Tak se dostal do centra vlasteneckého hnutí chicagského Sokola. Sháněl peníze pro myšlenku zřízení samostatného českého státu a zaopatřování čs. zahraničního vojska (např. peněžní sbírky). Proto se octl u rakouského konzulátu na černé desce. Když v květnu 1918 zavítal do Chicaga prof. T. G. Masaryk, byl J. Skalka, jakožto aktivní člen Sokola, přidělen jeho čestné stráží. Při slavnostním uvítání T. G. Masaryka na nádraží v Chicagu byl J. Skalka zachycen na fotografii.

jehož byl jako sokol členem, jednalo. Službu konal u těžkého dělostřelectva v Camp Logan. Ve skutečnosti však kvůli své profesi zastával funkci v týlovém zabezpečení – obstarával vojákům potraviny. Mezitím válka skončila a J. Skalka se odesláním na evropská bojiště nedomáhal.

Po vzniku samostatného Československa se vrátil do vlasti na přelomu let 1919/1920 a byl iniciátorem přivezení vlaku plného potravin do hospodářsky vyčerpaného Československa. Po návratu do Hroznové Lhoty zakoupil od svého bratra starý dům s doškovou střechou. Dne 20. října 1920 se Jan oženil s Františkou Hrbatou a v roce 1923 se jim narodil syn Miroslav a roku 1926 dcera Ludmila. J. Skalka v Hroznové Lhotě postavil dům č. p. 139, kde si zřídil řeznictví. Jan Skalka měl možnost se do deseti let od opuštění Spojených států navrátit zpět do Ameriky a také jeho společníci jej zvali zpět do USA. A tak v roce 1926 celá rodina J. Skalky odjela do Spojených států amerických.

V New Yorku se setkali s bratrem Františkou roz. Hrbatou a následně se J. Skalka vrátil ke své původní živnosti v Houstonu. V domě č. p. 139

J. Skalka v americké uniformě

v H. Lhotě zatím vedl řeznictví pan Plhal z Veselí. Po vypuknutí hospodářské krize se J. Skalka rozešel se svým obchodním společníkem p. Malinou. Následně se Skalkovi r. 1929 přestěhovali do Chicaga a poté odcestovali lodí Evropa z USA.

Do Hroznové Lhoty se vrátili v květnu 1930. Jan Skalka se vrátil do svého řeznictví. Zaměstnával 2–3 zaměstnance a 2 učně. Od tchána získal automobil Praga Piccolo, později místo praguevsky zakoupil ojetý automobil Walter (1932–1934) a poté Tatra 11. Autem rozvážel maso a uzeniny po Hornácku (Velká nad Veličkou, Javorník, Nová Lhota...), do Strážnice i okolí.

V roce 1934 vedl korespondenci s vojenskými úřady (náležel k náhradnímu praporu 3. pěšího pluku v Kroměříži) o přiznání charakteru legionáře. Ten mu po složitých byrokratických procesech byl přiznán. Jan musel doložit své doklady z vojenské služby, kterou konal v USA, a také dokládal svou činnost v odboji zasláním kopie fotografie, kterou mu podepsal T. G. Masaryk.

V roce 1937 začala výstavba továrny OTMA v Mařaticích, do níž vložil Jan Skalka spolu se svými švagry finanční prostředky. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava a vytvoření česko-slovenské hranice J. Skalka pomohl uprchnout důstojníkovi bývalé čs. armády přes hranici. Důstojníka nenápadně převezl ve svém automobilu (při rozvážce uzenin) k hranici. Od roku 1940 již J. Skalka často pobýval v Mařaticích v provozovně továrny OTMA. Jeho řeznictví v H. Lhotě zatím vedl jeho synovec František Šrámek a později tovaryš J. Psík. Jan Skalka zemřel 5. května 1943.

Zdroje:

Vzpomínky a fotografie – Ing. Miroslav Skalka, Ludmila Smejkalová roz. Skalková (potomci Jana Skalky)
Vojenské spisy – Vojenský historický archiv (VÚA Praha)

Zdroje:

Bednařík, Fr.: V Boj, kronika čs. legie v Itálii – 1915-1918, ZA SVOBODU, Praha, 1927.
Hanzal, V.: S výzvědky od švýcarských ledovců až po moře adriatické, památník osvobození, Praha, 1946.
Stručné dějiny pěšího pluku 33. "Doss' Alto", Grafika, Plzeň, 1938.
Hus, M.: Českoslovenští legionáři 1914-1920 z města Plzně a okolních vsí, Archiv města Plzně, Západočeské muzeum v Plzni, Plzeň, 2001.
Klípa, B.: Československé legie v Itálii, Historie a vojenství, Svazek I., Praha, 1993.
Panuš, B.: Všeobecně o československých legiích v Itálii, poslední aktualizace stránky 20.3. 2010. URL: http://www.karelvasatko.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=36&Itemid=91
Bednařík, Fr.: V Boj, kronika čs. legie v Itálii – 1915-1918, ZA SVOBODU, Praha, 1927.
Hanzal, V.: S výzvědky od švýcarských ledovců až po moře adriatické, památník osvobození, Praha, 1946.

„Námořní bitva“ na Bajkale

■ Petr Blahuš, foto: archiv autora

Vojenské tažení československých legií v roce 1918 proti bolševickému Rusku nemá v historii vojenství srovnání. Těžko by se totiž hledal podobný příklad, kdy tak malé vojsko - navíc prakticky bezbranné, které si své zbraně muselo získat až přímo v boji - obsadilo tak rozsáhlé území. Přesto i z této přehlídkové galerie československého vojenského umění jedna válečná akce vyčnívá. Tou je obojživelná operace na šestém největším jezeře světa Bajkal, včetně „námořní“ bitvy zcela unikátní pro suchozemský stát.

To je důkazem toho, že přes snahy současných revizionistů placených z Vídně, Budapešti nebo z Berlína, jak konečně prohlásil i nově zvolený český prezident Miloš Zeman, kteří hlásají, že proti našim legionářům stály vždy jen slabé síly bezbranných mužů, byly naše legie schopné zorganizovat a provést kombinovanou výsadkovou operaci a porazit mnohem silnějšího nepřítele.

Potomci husitů jdou do námořní bitvy

Je 14. srpen 1918. Na molu v bajkalském přístavu Listvjanka kotví několik lodí. Kolem nich je shon mužů hned v několika druzích uniforem, pěšáků i námořních, který na první pohled může laikovi připadat jak zmatek. Jenže tihle zkušení vojáci už dávno nejsou zelenáci. Pak zazní tóny písně Kde domov můj a neskutečná flotila pomalu vyplouvá. Právě začíná klíčová operace k ovládnutí Bajkalu, „Sladkého moře“, který stál dosud jako hráz spojení naší střední a východní skupiny čs. legií roztažených na více jak 6000 km Asie

a Sibíře. Do této ojedinělé akce se krom našich pěšáků a kanonýrů zapojila československá flotila improvizovaných válečných lodí, ještě nedávno civilních dopravních a nákladních parníků, dnes narychlo vyzbrojených, které budou do akce pod velením dělostřeleckého poručíka Bohuslava Vsetičky následovat a krýt námořní útočný výsadek tvořený československými a ruskými vojáky.

Flot tvoří motorový člun Čajka, parníky Tarazjan, Burjat, Fedosia a Tovaryšč, z nichž některé za sebou táhnou nákladní barže s námořním výsadkem nebo zakolesovanými kanóny. Proti nim stojí mohutné rudé loďstvo tvořené krom po zuby vyzbrojených ledoborců Angara a Bajkal také ozbrojenými parníky Volha, Michail, Krugobajkalec a Krugom. Jejich posádky tvoří také maďarští komunisté-interbrigadisté. Je vyloučeno, aby se čs. výsadkovému konvoji podařilo úspěšně vylodění v bolševickém týlu bez toho, aby si toho hlídkující rudé lodě nevšimly. Všichni na palubách lodí proto vědí, že je už brzy čeká boj. Boj pro suchozemce z povodí Vltavy a Moravy tak

netypický, že dosud nic podobného ještě nezažili.

Česko-ruský plán

Na počátku celé akce byl tehdy účtyhodný úspěch poručíka Bohuslava Vsetičky, pozdějšího československého generála a jednoho ze zakladatelů ilegální Obrany národa, státného Němci v roce 1942 v Berlíně. Právě on totiž jako první počátkem července při obojživelné operaci s hrstkou dělostřelců 2. brigády a pěšáků 6. pluku „Hanáckého“ získal v boji proti rudým ruským parník a na jeho palubě pod českou vlajkou prorazil řekou Angarou přes 600 km nepřátelským územím až do Čechoslováky obsazeného Irkutska.

A právě na základě jeho úspěchu přichází s nápadem náčelník štábu 2. československé divize pplk. Boris Fedorovič Ušakov s nápadem uskutečnit přes nedozírný Bajkal kombinovanou výsadkovou operaci v hlubokém týlu bolševiků – provést vylodění bojové skupiny 1070 pěšáků, 75 jezdců a 6 děl, složené z jednotek 7. „Tatranského“ a 8. „Slezského“ pluku, čs. samostatného úderního praporu, ruského barnaulského pluku, setniny jenisejských kozáků a 5. baterie 2. čs. děl. brigády. Tento výsadek měl spolu s dalšími útočnými jednotkami vzít početně i zbraňově silnější nepřátelské jednotky do kleští a zničit je.

Ve snaze uniknout pozornosti rudých míří pod vedením ruského námořního důstojníka Šulgovského výsadkové i bojové lodě nejprve podél západního břehu Bajkalu na sever k přístavu v Golouštem a teprve když se na obrovskou hladinu o rozloze 31 500 kilometrů

čtverečních snese tma, obracejí se přídě lodí do východního kurzu. Za svítání 16. srpna 1918 se pak český konvoj vylodí u posolského kláštera nedaleko ústí řeky Selengy.

Odtud pak výsadek vyrazil rychlým přesunem ke stanici Posolsk, kde zničil trať a zabránil ústupu hlavních bolševických sil před útokem hlavních sil čs. legionářů nastupujících od Tanchoje. Bohužel, v nastalých zmatečných bojích proti přesile Rudé armády, které měly výrazný mobilní a manévrový charakter, byl bolševik zajat a spolu se svými českými strážci bestiálně umučen oblíbený velitel československých vojáků Ušakov. Jednoho ze zajatých Čechů zase Maďari přivázali ke stromu, polili benzinem a zaživa upálili.

Skvělé české překvapení

Po vylodění výsadku u Posolska zamíří naše loďstvo chráněné dosud ranní mlhou a do boku s poslaným parníkem Burjat na jihozápad k Mysové (dnes Babuškin). Na zdejších nádraží stojí vlakové konvoje Rudé armády. Nyní přichází chvíle pro kanonýra Vsetičku. Jeho baterie 120mm kanonů na lodích a dvojice ruských houfnic umístěné na plovoucích baržích zahajují na bolševiky zničující palbu. Nádraží i esalony okamžitě začnou hořet, do praskotu plamenů rachotu palby zní exploze hořící a vybuchující munice. Pozdější armádní generál Radola Gajda to ve svých vzpomínkách o tři roky později popsal takto: „Poručík Šulgovskij spolu s poručíkem Vsetičkou se sami rozhodli zužitkovat vhodný okamžik a podniknout útok na bolševické lodě, které ani nemohlo napadnout, že by se někdo odvážil na širé jezero, a které si pilně hleděly jen pobřeží...“

Kromě palby na nádraží se cílem československých dělostřelců stal i přístav v Mysové. Ihned po rozptýlení ranní mlhy se našim dělostřelcům naskytl pohled na zde pokojně kotvící rudé loďstvo, zejména rychlé a mohutné ledoborce Bajkal a Krugobajkalec. Na břehu pak vypukl zmatek, který ještě více rozšířily požáry skladišť nafty způsobené českými a ruskými zapalnými granáty. Bolševici prchají z nádraží jak směrem k frontě, kde však útočí hlavní části 6. a 7. střeleckého pluku čs. legionářů, tak do podle nich bezpečí týlu, kde však číhá mezitím vyloděný česko-ruský výsadek. Český Sibirjak se přiblíží až těsně k pobřeží a zblízka pálí do ustupujících rudých. Pak se ale situace zkomplikuje.

Dělostřelba na vlnách

Celou půl hodinu trvá zničující česká kanonáda na přístav. Pak ale do stanice vjíždí bolševický pancéřový vlak a začíná dělostřelecký souboj mezi ním a námořními bateriemi čs. legionářů. Protože ale je úkol našich borců už splněn a je zbytečné riskovat poškození cenných lodí, po chvíli vyplouvají lodě československého konvoje spořádaně z přístavu. Ještě dlouho je doprovází

vzteklá, leč nepřesná palba dělostřelců Rudé armády.

Boj však ještě nekončí. Ve vzdálenosti jen 10 km od břehu narazí loď čs. konvoje na nejsilnější loď rudého loďstva, ledoborec Angara. Ten se právě vrací z ostřelování legionářských pozic u Tanchoje. České, byť mnohem menší lodě Fedosia a Sibirjak k němu okamžitě míří v útočné formaci a začíná další dělostřelecký loďní souboj. A opět mají naši vojáci štěstí - po těžkém zásahu se Angara obrací a plnou parou prchá, zahalena do černého kouře. „Byli jsme vyčerpáni a unaveni námahou a hroznými dojmami. Prožili jsme snad první a snad i poslední námořní bitvu, jež kdy v dějinách našich byla a bude svedena,“ zapsal si do svého válečného deníku legionář František Žák. „Ukázali jsme, že i při mizerném ozbrojení, zato však s nadšením, odvahou a nebojácností, dají se provést věci, zdající se nemožnými,“ pokračoval legionář-námořník Žák. A vůbec nepřeháněl.

Nebyla jen bitva u Mysové...

Už tři noci po slavném vítězství potká „česká“ loď Feodosie prchající rudý Angar na širém Bajkale. Po krátkém palebném přepadu bolševické loď sice s převahou rychlosti mizí v temnotách, ale již o den později se její posádka sama vzdává Čechoslovákům v přístavu Livstvjanka.

Dne 27. srpna vyrazí opět část legionářské bajkalské flotily do bojové akce. Ostrilená „námořní“ 5. baterie 2. čs. dělbrigády a část 6. pluku spolu s několika rotami kozáků míří po řece Selenze až k čínským hranicím, aby v další kombinované operaci 1. 9. 1918 rozprášila dělostřeleckou palbou a bodákovou ztečí posádky rudých přístavů Trojickosavsk, Ust-Kjacht a Jarubin, tvořené mimo jiné silnými německými a maďarskými bolševickými jednotkami.

Pro úplnost je třeba dodat, že až do roku 1920, kdy došlo ke stažení posledních svazků československých legií v Rusku, fungoval ve Vladivostoku její asi 100členný námořní oddíl složený zejména z bývalých říčních lodníků, ale také z několika expříslušníků rakouské c.k. kriegsmarine, které osud podivuhodným způsobem zavál až mezi pěšáky na Dálný východ. Improvizované válečné lodě, bývalé říční lodě přeměněné v dělové čluny- monitory, také bojovaly pod českou, resp. československou (tehdy ještě červeno-bílou) vlajkou a částečně s českými posádkami už v létě 1918 při válečných operacích na ruské matce řek Volze, kdy výrazně ovlivnily bojové úspěchy pozemních legionářských jednotek elitního 1. pluku Mistra Jana z Husi při dobytí Kazaně (byl zde mimo jiné získán carský zlatý poklad). ■

Použitá literatura:

Legionářské paměti
Jindřich Marek: Piráti Svobody

Zničený ruský ledoborec Bajkal

Československá státní škola ve Velké Británii v letech 2. světové války a její místo v zahraničním odboji

■ PhDr. Jiří Plachý, VHÚ Praha; FF UK Praha, foto: ACASA Chicago, VA – CR Trnava a NA Praha

Postupný vznik čs. „exilového státu“ během 2. světové války předpokládal také péči o děti exulantů, krajanů, ale i o poskytnutí patřičného školního vzdělání vojákům čs. zahraniční armády, kteří do odboje odešli buď jako studenti různých škol, nebo se zvyšováním kvalifikace připravovali na poválečný návrat do civilního života.

V letech 1939–1940 existovalo na území Francie československé školství ve formě tzv. zahraničních škol v rozsahu prvního stupně v místech se silnou českou nebo slovenskou menšinou (např. v hornických oblastech severní Francie) a dále školství střední v podobě československých oddělení na některých francouzských lyceích (především v Dijonu a Nimes).

Tento systém byl vybudován již v předválečných letech a byl výsledkem úzké československo-francouzské kulturní spolupráce. Ve Velké Británii, kam v létě 1940 po pádu Francie evakovala československá armáda, administrativa Národního výboru i řada civilních emigrantů, však žádná možnost vzdělávání v českém, resp. slovenském jazyce neexistovala. Na britských ostrovech se však nacházela řada dětských uprchlíků z Československa v příslušném školním věku – především děti židovského původu zachráněných díky různým humanitárním akcím (např. díky dnes znovu objevenému úsilí Nicholase Winton).

Ve snaze, aby byla těmto dětem zajištěna výchova v národním a státním duchu, bylo jedním z prvních kroků nově ustanovené československé prozatímní exilové vlády v Londýně vytvoření státní Československé státní školy, ke kterému došlo v září 1940. Ve dnech 10. – 14. září proběhlo v Londýně první kolo zápisu, při kterém se přihlásilo 43 zájemců o studium v rozmezí od osmi do dvaceti let. Drtivá většina z nich se hlásila ke středoškolskému studiu.

Fakticky škola začala fungovat 21. října stejného roku v jihoanglickém Camberley v hrabství Surrey, asi 50 km jihozápadně od Londýna. Od začátku byla koncipována jako internátní a měla poskytovat základní i střední vzdělání. De facto tedy šlo hned od počátku o školy dvě – I. stupeň – obecnou (a částečně i měšťanskou školu) a II. stupeň – střední školu. Ta se později ještě dále rozdělila na reálné gymnasium a reálku. Toto dělení se však již dále projevovalo jenom uvnitř školy

různým rozvrhem a délkou studia (studium na reálce bylo sedmileté, na reálném gymnasiu osmileté).

K 1. listopadu 1940 měl pedagogický sbor obecně i střední školy jenom deset příslušníků. K 1. prosinci pak jejich počet stoupl na dvanáct a počátkem školního roku 1941/1942 to byli již 16 profesorů a učitelů. Pozvolna rostl počet žáků – v říjnu 1940 jich školní docházku zacházelo 29, v únoru 1941 to bylo již 54.

V prvních měsících existence školy se i zde projevila krize, ve které se v té době nacházel celý československý exil. Projevilo se to především útoky na osobu prvního ředitele školy Miloše Sovu a dále kritikou podmínek, ve kterých se škola na přelomu let 1940/1941 ocitla. Vyhovující školní prostory v Camberley byly totiž v prosinci 1940 zabrány britským War Office a během vánočních svátků došlo k vystěhování školy. Nepomohly ani intervence ze strany nejvyšších míst čs. exilu. Nové prostory byly získány v Hinton Hall u Whitchurch v hrabství Shropshire, nedaleko lázni Leamington, kde byly v té době dislokovány také jednotky 1. čs. smíšené brigády. Tyto prostory však nebyly pro fungování školy adaptovány, a tak se studentům vánoční

prázdniny protáhly až do druhé poloviny února 1941. Školní a internátní budova ve Whitchurch pak ve srovnání s Camberley znamenala výrazné snížení komfortu jak pro pedagogy, tak i pro žáky.

Důležitou otázkou byl problém financí. Výše platů byla, podobně jako v Československu, závislá na výši úvazku, vzdělání, době praxe a počtu živých rodinných příslušníků každého pedagoga. Na obecné škole byly platy výrazně nižší než na střední. Celkově se škála příjmů pedagogů koncem roku 1940 pohybovala v rozmezí od deseti do 47 liber. I když kurs britské libry v roce 1938 představoval zhruba 140 československých korun, a z tohoto pohledu byly tedy příjmy pedagogů výsoce nadprůměrné (začínající středoškolský profesor bral v ČSR asi 800 Kč), je třeba si uvědomit, že ve Velké Británii byla mnohem vyšší cenová hladina. Z tohoto platu si pak byli zaměstnanci nuceni financovat bydlení, stravu a další služby. Pokud využili možnosti bydlení a stravování ve školní budově, platili za to paušálně 8 liber a 5 šilinků měsíčně (britská libra se v té době dělila na 20 šilinků a každý šilink na 12 pencí). Během války platy v důsledku inflace a zdražování rostly, nejvyšší plat v roce 1945 dosahoval 70 liber.

V otázce školního se zřizovatelé čs. školy nechali inspirovat britskými středními školami. Školné bylo stanoveno ve výši jedné guiney, tedy 21 šilinků (něco okolo 150 předválečných Kč) týdně. V řadě případů však byli žáci, resp. jejich rodiče od tohoto poplatku alespoň částečně osvobozeni, resp. platil je za ně např. Czech Refugee Trust

Hinton Hall – budova, v níž sídlila škola v letech 1941–1943. Od září 1943 až do konce války zde pak zůstával její první stupeň.

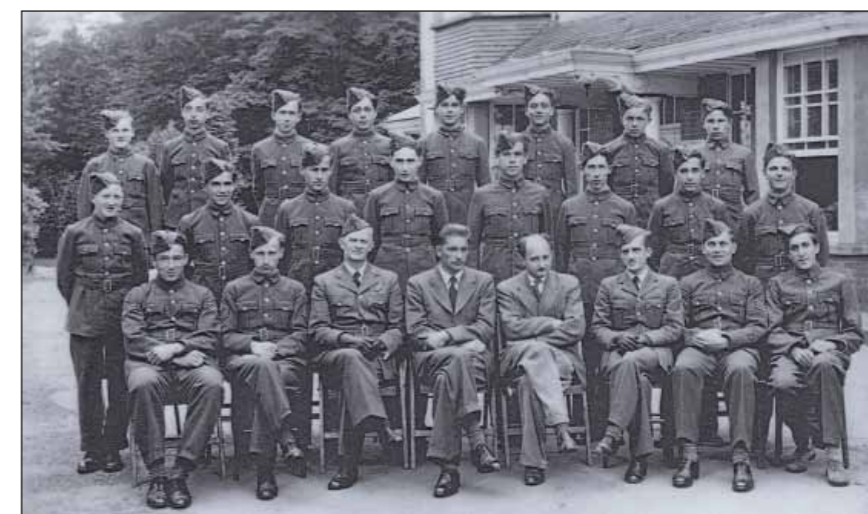
Profesorský sbor a zaměstnanci středoškolské větve Čs. státní školy na nedatovaném snímku (pravděpodobně před koncem války). Uprostřed sedící řady ředitel Dr. Havlíček. Vpravo katolický duchovní P. Václav Špaček.

nebo československé Ministerstvo práce a sociálních věcí v Londýně.

V exilu nebylo vytvořeno samostatné ministerstvo školství a tato agenda spadala pod 3. (později 6.) odbor Ministerstva vnitra, sídlící ve Wilton Crescent č. 2 v Londýně. V jeho čele stál odborový rada Patzak a agendu čs. školy měl na starosti bývalý profesor německého gymnasia v Praze ve Štěpánské ulici, spisovatel pišící pod pseudonymem Peter Pont, PhDr. Oskar Kosta.

V lednu 1941 ve škole odmaturoval první student. Řádné maturitní zkoušky proběhly ve Whitchurch poprvé počátkem dubna 1941. Týkaly se symbolicky externích studentů – vojáků československých zahraničních jednotek. Již na podzim 1940 bylo konstatováno, že škola má sloužit v prvé řadě čs. dětem a dále pak vojákům, kterým odchod do zahraniční armády znemožnil řádně ukončit středoškolské studium doma. Zpočátku se dokonce předpokládalo, že by vojákům v posledních ročních letech byla udělena studijní dovolená, během které by navštěvovali výuku jako řádní studenti. Především s ohledem na potřeby čs. letectva v rámci Royal Air Force byl však zvolen model externistů, který odpovídal v podstatě modelu privatistů z předválečných let. Podle něj skládali vojáci jednak průběžné zkoušky za každý ročník, před maturitou pak dvě souborné připouštěcí zkoušky z učiva za I.-V. a VI.-VII., resp. VIII. ročník střední školy, po nichž následovala vlastní maturitní zkouška skládající se, podobně jako v republice z písemné a ústní části. Během jednoho roku od jara 1941 do května 1942 takto maturovalo celkem 66 vojáků, z toho 12 příslušníků letectva. Dva z těchto dvanácti letců také do května 1942 položili život, čímž škola „získala“ první padlé. Toto číslo se samozřejmě v průběhu dalších válečných let zvyšovalo. V řadách československé samostatné obrněné brigády na frontě

Francie byl vzhledem k nadbytku důstojníků u našich jednotek z vojenské služby pro potřeby školy dočasně uvolněn. Podařilo se mu definitivně ukončit jisté provizorium, kterým byl poznamenán první rok existence školy. Jeho příchod pospal ve sborníku vydaném na konci války jeden z tehdejších studentů následujícím způsobem: „Tehdy, za skučení větru a skřípání trámů vešly do Hinton Hallu dvě temné postavy. Voják v plné polní, ve vyžehleném battle dressu a důstojník se zlatými hvězdami na ramenou. Nové profesori češtiny a přírodopisu. [...] Od tohoto nešťastného, či šťastného mezníku (o správnosti a vhodnosti kvalifikujícího adjektiva rozhodne budoucnost) se život ve škole radikálně změnil. [...] Zkrátka Hinton Hall bral na sebe tvářnost skutečné školy.“ Kromě npor. Havlíčka se pasáž týká profesora češtiny, vojína Aloise Krušiny. Z armády byl později uvolněn také por. Ing. Karel Komínek a po příjezdu čs. jednotek ze Středního

2142. letka Leteckého výcvikového sboru v Llandwrtyd Wells roku 1945. První sedící zleva Hugo Meisl – Marom, v horní řadě uprostřed Josef Plaček – Joe Alon, později vysocí důstojníci vojenského letectva Státu Izrael. Oba patřili k dětem zachráněným Nicholase Wintonem.

u Dunkerque položili v posledním roce války život např. abiturienti školy ppor. Adam Adamovič, ppor. Radko Čurn, rt. asp. Ludvík Pobořil, během nešťastného odletu do akce přišel o život parašutista, svob. asp. František Vrbka, který patřil k prvním absolventům, a tak bychom mohli pokračovat.

Spolupráce školy se zahraniční armádou byl mnohem větší, než by se na první pohled mohlo zdát. Již první ředitel Miloš Sova sloužil v řadách čs. zahraniční armády jako poddůstojník. Na podzim roku 1941 odešel jako lektor českého jazyka na School of Slavonics and Eastern European Studies do Londýna a na jeho místo nastoupil npor. RNDr. Jiří Havlíček. Na rozdíl od Sovy, který byl v 30. letech ředitelem francouzského reálného gymnasia v Praze a od roku 1935 až do pádu Francie vedl čs. oddělení lycea v Nimes, neměl Havlíček „manažerské“ zkušenosti a do zahraničí odcházel před Vánoci 1939 se snahou vstoupit do řad zahraniční armády, což se mu skutečně podařilo. Po pádu

východu doplnil profesorský sbor ještě rt. Alois Zajíček. Výuku katolického náboženství zajišťoval bývalý vojenský duchovní ppor. Václav Špaček a mohli bychom pokračovat. Zpočátku na škole působil i npor. JUDr. Velen Fanderlík, který byl později přemístěn k Vyššímu vojenskému soudu v Londýně. Po rozeznání Junáka v obsazené vlasti byla právě díky Fanderlíkovi v roce 1941 obnovena nezávislá čs. skautská organizace v britském exilu. První skauti skládali slib před prezidentem Edvardem Benešem během jeho návštěvy v Hinton Hall dne 11. července 1941. Činnost chlapeckého i dívčího oddílu pak na škole pokračovala i po Fanderlíkově odchodu, až do konce války.

Kromě toho, že většina mužských členů pedagogického sboru, ale i zaměstnanců školy prošla řadami zahraniční armády (šlo buď o vojáky superarbitrované, nebo dočasně uvolněné, většinou s frontovými zkušenostmi z Francie), nezanedbatelnou část žáků tvořily děti vojáků (ve školním roce 1941/1942 to

bylo 22 %, z toho jenom 3,5 % dětí důstojníků). Do řad armády také mířila velká část abiturientů. Někteří z nich dokonce využili ustanovení čs. branného zákona, který umožňoval dobrovolně narukovat v 17 letech, a školu končili jako externisté. V době, kdy pro doplňování čs. pozemních a především leteckých jednotek přicházeli v úvahu jen značně omezený okruh krajanů a exulantů, žijících ve svobodném světě, představovali abiturienti čs. státní školy pro armádu poměrně významný přínos.

Za zmínku také stojí, že na střední škole působila od roku 1943 jednotka (No. 2142 Flight) Air Training Corps, tedy předvojenská příprava pro službu v RAF. Konec války v jejich řadách zastihl např. Hugo Meisla – Maroma nebo Josefa Plačka, dva pozdější vysoké důstojníky izraelského letectva. Josef Plaček – Joe Alon se v roce 1973 stal jako izraelský vojenský přidělenec v USA obětí palestinských teroristů.

Kromě maturitního studia byly pro vojáky pořádány také např. mimořádné kurzy učiva třetích a čtvrtých tříd měšťanských škol (primárně byly určeny pro kanadské Slováky, sloužící u 1. čs. samostatné brigády, kde je měl na starosti kpt. Vítězslav Pospíšil). V listopadu 1941 byly tyto kurzy otevřeny u obou pěších praporů brigády, o měsíc později také u ženijní roty. Zájem byl obrovský – na počátku se do nich přihlásilo 115 frekventantů, do úspěšného konce však nakonec na jaře 1942 došlo jenom 61 z nich.

Škola se snažila stále rozšiřovat svůj vliv i na příslušníky „civilní“ části československé emigrace. V roce 1941/1942 bylo rozhodnuto zřizovat tzv. československé doplňovací školy v místech, kde byla větší koncentrace čs. civilních emigrantů, jejichž děti

Ppor. Radko Čurn – jeden z mnoha absolventů školy, kteří na západní frontě položili život za svobodu Československa.

neměly možnost vzdělávat se v rodném jazyce. Jako první byla tato škola zřízena v Newcastle-on-Tyne, kde se nacházela čs. zbrojovka. Na tomto místě je třeba poznamenat, že českoslovenští státní příslušníci měli v exilu povinnost posílat své děti v prvé řadě do národních škol. Pokud tak nečinili, mohly

Profesor českého jazyka Alois Krušina v uniformě čs. zahraniční armády během výuky.

Profesor Alois Zajíček ještě v uniformě poddůstojníka čs. jednotek na Středním východě. Pravděpodobně začátek školního roku 1943/1944.

čs. úřady přistoupit k jisté restrikci, která spočívala především v odejmutí státní finanční podpory. Přitom však samo ministerstvo vnitra uznávalo, že některé případy, kdy rodiče dávají přednost jiným školám, jsou oprávněné – např. u dětí z ortodoxních židovských rodin apod.

Stabilizace školního zázemí a výuky se projevila i růstem počtu zapsaných žáků. Zatímco v září 1941 jich ke studiu nastoupilo 63, v květnu 1942 již jejich počet dosahoval 84 a stále rostl. To vedlo k tomu, že od září 1943 došlo k oddělení obecné a střední školy. Obecná zůstala ve Whitchurch (jednak v dosavadním Hinton Hall a pak i v dalším objektu v Maesfan Hall a Hinton Manor, kde byl od března 1942 oddělený internát pro děvčata). Střední se odstěhovala do Llandwrtyd Wells ve Walesu, do objektu Abernant Lake Hotel, ve kterém byla dříve britská Bromsgrove School. V té době ji navštěvovalo již 138 studentů a počátkem následujícího školního roku jejich počet dosáhl 150. První rok ve Walesu byl

znovu ve znamení překonávání obtíží. Škola nebyla například napojena na veřejnou elektrickou síť a vyráběla proud vlastním generátorem. Ten byl však již značně opotřebovaný a v prosinci 1943 vypověděl poslušnost. Důsledkem byly téměř měsíc trvající vánoční prázdniny (od 8. prosince 1943 do 3. ledna 1944). Provoz školy byl v zimních měsících velmi nákladný, každý den bylo např. potřeba půl tuny uhlí. Internát se však nacházel přímo v budově. Studenti bydleli v patře po dvou až deseti na pokoji. Učebny byly umístěny většinou v přízemí, tři pak byly v zahradních objektech. Zařízení v průběhu školního roku průběžně dodávalo britské ministerstvo práce.

Výuku na střední škole v té době zajišťovalo pouze 12 pedagogů. Byly sice vyžádány posily, avšak jejich příchod byl poměrně velký počet českých učitelů (exilové Sdružení čs. učitelů a profesorů, založené v Leamingtonu mělo počátkem války asi pět desítek členů), většina jich sloužila v zahraniční armádě, která se na rozdíl od let 1940–1941 již zdráhala uvolňovat ze svých řad vojensky a národnostně hodnotné poddůstojníky a důstojníky, a problém se zvyšováním početního stavu pedagogického sboru byl i nadále palčivý.

Poslední válečný školní rok ve Walesu i Whitchurch byl především ve znamení příprav na návrat do osvobozené vlasti. Na jaře roku 1945 proběhly poslední maturitní zkoušky pro vojáky čs. zahraniční armády, tentokrát především z řad příslušníků RAF. Počátkem července se pak uskutečnily také poslední řádné maturitní zkoušky, které de facto činnost školy ukončily. Během léta 1945 byli učitelé i žáci letecky repatriováni do Československa. ■

Prameny:

Národní archiv Praha, fondy Československá státní škola ve Velké Británii, sbírka Československá státní škola ve Velké Británii, Ministerstvo vnitra Londýn.

Smutné osudy hrdinů

■ Miroslav Brož, foto: archiv autora

V osvobozené vlasti byly osudy mnoha válečných hrdinů, kteří prošli bojovou cestu v řadách čs. vojenských jednotek v Sovětském svazu, mnohdy velmi různé. Řada z nich byla dokonce nucena znovu opustit svou vlast, za jejíž osvobození bojovali se zbraní v ruce. Mnoho jich bylo pronásledováno a vězněno, v padesátých letech i popraveno, když nesouhlasili s politickým vývojem po roce 1948. V krátkém úseku let šedesátých byli někteří rehabilitováni. Teprve po listopadu 1989 však mohla být většině z nich navrácena jejich čest, včetně vrácení vojenských hodností, které získali v bojích jako příslušníci čs. zahraničních jednotek. Zde jsou smutné osudy některých z nich.

Armádní generál in memoriam Heliodor Píka (3. 7. 1897 – 21. 6. 1949)

Čs. legionář v Rusku a ve Francii. Do nové vlasti se vrátil v lednu 1920 v hodnosti poručíka francouzských legií. Od roku 1920 důstojník čs. armády z povolání. V letech 1932 – 1937 čs. vojenský atašé v Rumunsku, v letech 1939 – 1941 působil jako náčelník zpravodajské služby na Balkáně, od roku 1941 do konce války působil jako náčelník Čs. vojenské mise v SSSR, jehož zásluhou se podařilo čs. vojenskou jednotku v SSSR posílit o čs. občany ze sovětských pracovních táborů, věznic a vyhnanství. Po návratu do osvobozené vlasti byl v hodnosti brigádního generála jmenován do funkce podnáčelníka a zástupce náčelníka Hlavního štábu čs. armády. V květnu 1948 byl zatčen, degradován z divizního generála na vojína a ve vykonstruovaném procesu v lednu 1949 odsouzen k trestu smrti. Dne 21. června 1949 byl ve věznici na Borech v Plzni popraven. V prosinci 1968 byl plně rehabilitován. Po roce 1989 byl prezidentem republiky povýšen in memoriam do hodnosti armádního generála. Za svou činnost na frontách první a druhé světové války a při budování čs. armády byl mimo jiné vyznamenán Čs. válečným křížem 1918, třikrát Čs. válečným křížem 1939, řádem Slovenského národního povstání I. třídy, Čs. medailí Za chrabrost před nepřítelem, Čs. vojenskou medailí Za zásluhy I. stupně, francouzským Válečným křížem 1918, dvakrát francouzským Válečným křížem 1939, sovětským řádem Rudé hvězdy a řádem Vlastenecké války I. stupně, řádem Britského impéria III. třídy, řádem Rumunské Hvězdy I.II. a III. třídy, jugoslávskou Partyzánskou hvězdou I. stupně a dalšími československými, sovětskými a spojeneckými řády a medailemi. V roce 1992 mu prezident republiky udělil řád Milana Rastislava Štefánika III. třídy in memoriam.

Generálmajor in memoriam Ing. Josef Kosík (12. 8. 1915 – 26. 8. 1983)

V květnu 1939 emigroval do Polska, později SSSR, kde byl nejprve internován a později NKVD odsouzen za přechod hranic do tábora nucených prací (gulagu). Po propuštění v roce 1942 odjíždí do Buzuluku, kde je 29. června 1942 prezentován. Jako podporučík čs. armády v záloze je ustanoven velitelem minometné čety a v této funkci se účastní i prvního boje čs. vojenské jednotky v SSSR u Sokolova v březnu 1943. V dalších bojích prochází funkcemi od velitele roty až po operačního důstojníka na štábu 1. čs. armádního sboru v SSSR. Do osvobozené vlasti se vrací v hodnosti štábního kapitána. V letech 1945 – 1947 absolvoval jako jeden z prvních čs. důstojníků Vojenskou akademii M. V. Frunzeho v Moskvě. Po návratu ze studii je zařazen na operační oddělení Hlavního štábu čs. armády. Dne 7. března 1948 je však zatčen a obviněn z pokusu o útěk za hranice. Již 13. května 1948 je jako dezertér a zrádce odsouzen k trestu smrti provazem, ztrátě všech vyznamenání a degradován na vojína. Vzhledem k jeho mimořádným vojenským zásluhám na frontě je mu nakonec trest smrti změněn na 18 let těžkého žaláře. Později byl na žádost jeho manželky Niny obnoven proces a původní trest byl zrušen a vynesena trest nový ve výši 15 měsíců vězení. Okamžitě po propuštění z vězení je ale „vojin“ Josef Kosík povolán na mimořádné vojenské cvičení k PTP na Slovensko. Po návratu domů v roce 1953 nastupuje u ČSD jako pomocný elektrikář. Při zaměstnání se přihlásil na studium vysoké školy a 15. května 1967 je promován jako inženýr elektroniky. Už během studia mu byl pro jeho mimořádné schopnosti nabídnut úkol vybudovat závod Elektro při Železničním stavitelství Praha. Dnem 1. ledna 1966 (ještě před dokončením studia) se stává ředitelem závodu. Ze 70 zaměstnanců vybudoval závod, který při jeho odchodu do důchodu zaměstnával již přes 3000 pracovníků. Po roce 1989 byl pak plně rehabilitován a povýšen do hodnosti plukovníka. V září 1993 je pak prezidentem republiky jmenován do hodnosti generálmajora in memoriam.

Generálmajor in memoriam František Skokan (2. 10. 1912 – 7. 10. 1950)

Jako důstojník z povolání prošel v čs. armádě řadou velitelských funkcí. Byl velitelem roty, profesorem telegrafního učiliště ve škole pro důstojníky telegrafního vojska v záloze a také poučником velitele praporu. V roce 1940 odešel za hranice a přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii se dostal do Palestiny, kde byl zařazen jako velitel technické roty u čs. pěšího praporu 4 – Východního. Od září 1940 do května 1943 působil na Čs. vojenské misi v Jeruzalémě jako velitel telegrafní a šifrovací skupiny. V červenci 1943 odjel do Sovětského svazu a v Novochoopersku byl jmenován přednostou 5. oddělení (spojovacího) štábu 1. čs. samostatné brigády v SSSR. Po vzniku 1. čs. armádního sboru v SSSR se stal přednostou spojovací služby a současně velitelem spojovacího praporu. Do osvobozené vlasti se vrátil v hodnosti majora. Po roce 1945 zůstal v armádě a jako náčelník štábu spojovacího vojska na MNO se významně podílel na budování spojovacího vojska čs. armády. Dne 8. 10. 1949 byl však zatčen a na základě vykonstruovaných obvinění odsouzen Státním soudem v Praze za velezradu a vyzvědačství k trestu smrti, ztrátě všech vyznamenání a degradován na vojína. Rozsudek byl vykonán v Praze na Pankráci 7. října 1950. V lednu roku 1969 byl rehabilitován, avšak teprve v roce 1991 mu byla vrácena hodnost podplukovníka a záhy byl prezidentem republiky jmenován do hodnosti generálmajora in memoriam.

Za svou činnost na frontách druhé světové války obdržel Kříž Čs. vojenského řádu Bílého lva Za vítězství, 4x Čs. válečný kříž 1939, Řád Slovenského národního povstání II. třídy, Čs. medaili Za chrabrost před nepřítelem, sovětský Řád vlastenecké války I. stupně a další československé, rumunské, polské a jugoslávské řády a vyznamenání. Dne 11. listopadu 2009 obdržel Kříž obrany státu ministra obrany České republiky in memoriam.

Generálmajor ve výslužbě Vladimír Přikryl (3. 8. 1895 – 13. 4. 1968)

Pršlušník čs. legii v Rusku. Do vlasti se vrátil v roce 1920 v hodnosti kapitána ruských legii. Zůstává v čs. armádě jako důstojník z povolání. Krátce před okupací republiky působil na MNO v Praze. Od samého počátku okupace v roce 1939 byl zapojen do ilegální organizace Obrana národa a ilegální skupiny Bílá růže. V roce 1940 opustil hranice republiky a přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii se dostal do Francie. Zde byl ustanoven zatímním velitelem pěšího praporu, s nímž se zúčastnil ústupových bojů. Po porážce Francie a odchodu do Velké Británie byl zařazen k 1. čs. smíšené brigádě, nejprve jako zástupce, později coby velitel praporu. V létě 1943 odchází ze skupinou důstojníků do SSSR, aby doplnil řady velitelského kádru čs. vojenských jednotek v SSSR. Od září 1943 je jmenován zástupcem velitele 1. čs. samostatné brigády v SSSR a 5. ledna 1944 je jmenován zatímním velitelem 2. čs. paradesantní brigády v SSSR. V čele brigády se zúčastnil bojů v Karpatech a v září 1944 odlétá s paradesantní brigádou na pomoc SNP. Po porážce SNP přechází s brigádou na partyzánský způsob boje až do února 1945. Po sloučení s 1. čs. armádním sborem v SSSR byl v březnu 1945 ustanoven velitelem 2. čs. pěší divize. Po osvobození zůstává v armádě a podílí se na jejím budování. V roce 1946 byl povýšen do hodnosti brigádního generála a později je jmenován do čela posádkového velitelství v Brně. V květnu 1949 je zatčen a na základě smyšlených obvinění odsouzen na čtyři roky těžkého žaláře a degradován na vojína. V prosinci téhož roku byl v následném procesu odsouzen na dalších pět let. Vězněn byl na Pankráci, Borech a v Leopoldově. Z vězení byl propuštěn 5. srpna 1953 na základě milosti prezidenta republiky. Po propuštění pracoval jako dělník, později noční hlídač. Až v roce 1964 byl rehabilitován a následně jmenován do hodnosti generálmajora ve výslužbě. V roce 1991 byl vyznamenán prezidentem republiky řádem M. R. Štefánika in memoriam. Za svou činnost na frontách první a druhé světové války obdržel Čs. řád Sokola s mečí, Čs. válečný kříž 1918, čtyřikrát Čs. válečný kříž 1939, řád Slovenského národního povstání I. třídy, sovětský řád Suvorova II. stupně, řád Vlastenecké války I. stupně, francouzský řád Čestné legie a Válečný kříž, Jugoslávskou Partyzánskou hvězdu I. stupně, rumunský Řád koruny a další vysoká československá a spojenecká vyznamenání.

Armádní generál in memoriam Bohumil Boček (14. 11. 1894 – 16. 10. 1952)

Legionář v Rusku, velitel čtyř, později roty 3. čs. střeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova. Do vlasti se vrací v hodnosti kapitána ruských legii jako velitel 2. praporu. V roce 1920 je povýšen do hodnosti majora. Prochází řadou velitelských a štábních funkcí. V roce 1926 ukončil studium na Válečné škole v Praze a je jmenován velitelem praporu u 4. pěšího pluku v H. Králové a později velitelem školy pro výchovu důstojníků čs. armády v záloze. V červenci 1929 je povýšen do hodnosti podplukovníka. V červnu 1930 je přemístěn na MNO v Praze a jmenován výcvikovým referentem I. odboru a od roku 1932 přednostou výcvikové skupiny. V roce 1935 je pak ustanoven velitelem 6. janičářského praporu v Domažlicích. Po absolvování tříměsíčního výcviku ve Francii je v lednu 1937 povýšen do hodnosti plukovníka. V srpnu 1938 prodělal těžkou autonehodu a z nemocnice byl propuštěn až koncem září, kdy odchází na zdravotní dovolenou. Po okupaci republiky je v červnu 1939 převeden k vládnímu vojsku, ale na vlastní žádost je v říjnu téhož roku propuštěn. Zapojuje se do odbojové činnosti v rámci Obrany národa. Kvůli hrozícímu nebezpečí zatčení gestapem odchází v únoru 1940 přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii do Francie. Zde nastupuje v březnu u Čs. vojenské správy v Paříži. Po porážce Francie odjíždí do Velké Británie, kde je ustanoven přednostou I. odboru MNO. Tuto funkci zastává až do dubna 1944, kdy je jmenován zástupcem velitele Čs. samostatné obrněné brigády. V srpnu 1944 je povýšen do hodnosti brigádního generála a odjíždí spolu s K. Klapálkem a J. Vedralem

do SSSR k 1. čs. armádnímu sboru. Zde je jmenován zástupcem velitele 1. čs. samostatné brigády a po smrti gen. Vedrala – Sázavského jejím velitelem. V prosinci 1944 je jmenován zástupcem velitele 1. čs. armádního sboru v SSSR. Po vytvoření nové vlády v Košicích v dubnu 1945 je jmenován náčelníkem hlavního štábu čs. armády. V červnu 1945 je povýšen do hodnosti divizního generála. Po zatčení syna za protistátní činnost v roce 1948 je k 31. červenci odvolán z funkce náčelníka Hlavního štábu čs. armády, ale pro své válečné zásluhy je k 1. říjnu 1948 jmenován velitelem Vysokého vojenského učiliště. V dubnu 1949 je poslán na zdravotní dovolenou a k 1. lednu 1950 přeložen do výslužby jako 75% invalida. Dne 28. února 1952 je však zatčen a ve vykonstruovaném procesu obviněn z vojenské zrady a rozsudkem Státního soudu v Praze odsouzen na doživotí. Dále ke ztrátě všech vyznamenání a degradaci na vojína. Zemřel ve věznicí ve Valdčicích na následky špatného zacházení a odepření lékařské péče. V roce 1962 a 1972 byl částečně rehabilitován, ale plně rehabilitován byl až v dubnu 1991 a rozkazem prezidenta republiky mu byla navržena hodnost armádního generála. Za svou účast v bojích na frontách první a druhé světové války byl vyznamenán Řádem Sokola s mečí, Čs. válečným křížem 1918, čtyřmi Čs. válečnými kříži 1939, řádem Slovenského národního povstání I. třídy, Čs. medaili Za chrabrost před nepřítelem, Čs. vojenskou medaili Za zásluhy I. stupně, Čs. pamětní medaili se štítky F, VB a SSSR, Zborovskou a Bachmačskou pamětní medaili, ruským Křížem Sv. Jiří IV. stupně, sovětským řádem Kutuzova I. stupně, Řádem Britského impéria, řádem Lázně, dvakrát jugoslávským řádem Partyzánské hvězdy I. stupně, řádem Bratrstva a jedinstva I. stupně, rumunským řádem Rumunské koruny, americkým vyznamenáním Legion of Merit a řadou dalších čs. a spojeneckých řádů a vyznamenání.

Plukovník in memoriam Jakub Koutný (6. 7. 1895 – 4. 2. 1960)

Po okupaci Československa odchází v roce 1939 do polského Krakova a jako záložní důstojník čs. armády se přihlásil do Čs. legionu v Polsku. Po porážce Polska odchází s čs. vojenskou skupinou do SSSR, kde je celá skupina internována NKVD nejprve v Kamenci Podolském, později Jarmolincích, Orankách i Suzdal. Po vytvoření čs. vojenské jednotky v Buzuluku v roce 1942 je ustanoven prvním předsedou přijímací a odvodní komise. Je povýšen do hodnosti štábního kapitána a jmenován velitelem náhradní roty a od července i velitelem místní posádky v Buzuluku. Jako předválečný novinář se významně podílí na vydávání týdeníku „Naše vojsko v SSSR“. Koncem ledna 1943 je odvelen k Čs. vojenské misi v SSSR, kde v odvodní komisi zastupoval Čs. vojenskou správu, a zároveň je jmenován prokurátorem čs. kárných výborů v SSSR. Především v tomto období se výrazně zasloužil o propuštění občanů z bývalé Podkarpatské Rusi ze sovětských pracovních táborů (gulagů) a jejich zařazení do čs. vojenské jednotky. Po vzniku 1. čs. samostatné brigády v Novochoopersku je jmenován přednostou 4. oddělení jejího štábu a zúčastňuje se bojů u Kyjevu, Rudu, Bílou Cerkev, u Žažkova a bojů za osvobození pravobřežní Ukrajiny. V lednu 1944 je znovu odvelen k Čs. vojenské misi v Moskvě. Před karpatsko-dukelskou operací je jmenován styčným důstojníkem 1. čs. armádního sboru v SSSR u sovětské 38. armády, později u štábu 1. gardové a 18. armády. V únoru 1945 je povýšen do hodnosti majora. V dubnu 1945 je převeden k 1. čs. samostatné tankové brigádě, s níž zakončil i válku. Zůstává v armádě a již 15. května 1945 je přidělen k velitelství

pěchoty hlavního štábu čs. armády. Je povýšen do hodnosti podplukovníka a v listopadu 1945 odchází k Čs. vojenské misi v Berlíně. Začátkem roku 1946 je na krátkou dobu jmenován styčným důstojníkem u Hlavního štábu amerických branných sil pro Evropu. Koncem února se ale vrací zpět do vlasti a je zařazen na 7. oddělení hlavního štábu čs. armády. V dubnu 1946 je jmenován styčným důstojníkem hlavního štábu operačního oddělení velitelství „Ocel“ a zúčastňuje se bojů proti banderovcům na Východním Slovensku. Po návratu ze Slovenska je zařazen jako stálý žalobce u velitelství 1. vojenské oblasti. Na jaře 1949 požádal o mimořádnou studijní dovolenou s povolením odjezdu do nově vzniklého státu Izrael spolu s manželkou Markétou, rovněž bývalou příslušnicí čs. vojenských jednotek v SSSR. Krátce před odjezdem v březnu 1939 je orgány OBZ zatčen a na základě vykonstruovaných obvinění postaven před soud. Dne 6. září 1949 je Státním soudem v Praze odsouzen k 25 letům těžkého žaláře, je degradován na vojína a byla mu odebrána všechna vyznamenání, která obdržel za osvobození republiky. Prošel věznicemi Plzeň – Bory, Opava a Leopoldov. Zemřel v nemocnici Ú svaté Anny v Brně na následky týrání orgány OBZ a nelidského zacházení ve věznicí Leopoldov. V roce 1990 byl plně rehabilitován, je mu navržena hodnost podplukovníka a zároveň je povýšen in memoriam do hodnosti plukovníka. Byl nositelem Čs. válečného kříže 1939, Čs. medaile Za chrabrost před nepřítelem, Čs. vojenské medaile Za zásluhy I. stupně, Čs. vojenské pamětní medaile se štítkem SSSR, sovětské medaile Za vítězství nad Německem a Za osvobození Prahy.

Plukovník v záloze PhMr. Helena Petránková (9. 4. 1904 – 30. 8. 1968)

V roce 1937 odešla jako dobrovolnice do Španělska, kde se stala příslušnicí lazaretu Jana Ámose Komenského. Za svou činnost na frontách ve Španělsku je povýšena do hodnosti poručíka Mezinárodních brigád. V roce 1938 se vrací na krátký čas zpět do ČSR. Ale v roce 1939 znovu odchází za hranice, tentokrát do Polska, později SSSR. Jako jedna z prvních žen – dobrovolnic přichází do čs. vojenské jednotky v Buzuluku. Po celou dobu války pak působí jako lékárnice, později jako vedoucí lékárnice u čs. náhradního pluku a po vytvoření 1. čs. samostatné brigády v SSSR u brigády. Po osvobození zůstává v armádě nejprve jako zástupce velitele zdravotního skladu, později jako lékárnice na velitelství letectva, sociální referentka zahraničních vojáků na MNO. V roce 1951 je nezákonně zatčena a vězněna až do roku 1953. Po propuštění z vězení pracuje jako lékárnice v Praze. V roce 1960 byla rehabilitována a povýšena do hodnosti podplukovníka v záloze. O tři roky později je jako první žena v historii čs. armády povýšena do hodnosti plukovníka v záloze. Za svou obětavou a statečnou práci v řadách interbrigád a později v čs. vojenských jednotkách v SSSR byla vyznamenána řadou vysokých československých, sovětských, polských, rumunských a jugoslávských řádů a medailí.

Jen tak dál, hoši!

■ Ladislav Lenk, foto: autor

Československá obec legionářská se představila na letošním IDETu zajímavou prezentací jednoho z nejdůležitějších projektů, které nyní realizuje – projektu Legie 100. Co nejvíce zaujalo? Bylo to perfektní provedení prvních tří vagonů repliky legionářského vlaku s poutavým výkladem jejich osádek? Nebo třeba výstavy přibližující vyčerpávajícím způsobem historii čs. legií a úlohu TGM při vzniku československé armády spojené s přednáškami historiků? A co dobový tábor legionářů či model budoucího legiovlaaku, který bude již od roku 2014 cestovat po městech České republiky?

Těžko říci. Jedno je však jisté. Historicky první prezentace Československé obce legionářské na Mezinárodním veletrhu obranné a bezpečnostní techniky IDET v Brně byla mimořádně zdařilá a nepochybně znamenala velký přelomový moment. Zatím totiž široká veřejnost neměla možnost se v takovém rozsahu seznámit se současnou činností obce legionářské a především pak s projektem Legie 100, jehož je garantem a který se od začátku letošního roku rozběhl doslova na plné obrátky.

Expozici ČsOL na volné ploše brněnského výstaviště si nenechalo ujít mnoho vzácných hostů. Počínaje ministrem obrany Vlastimilem Píckem přes náčelníka Generálního štábu OS Slovenské republiky Petera Vojteka až po řadu dalších známých osobností. Například přímo v legiovlaaku jsme potkali velitele sil podpory AČR brigádního generála Pavla Adama, ředitelku Krajského úřadu Jihomoravského kraje Věru Vojáčkovou, bývalého velitele brigády chemické ochrany v Liberci plukovníka v. v. Jana Ryšavého, ředitele Vojenského ústředního archivu Josefa Žikeše, ředitele KVV Brno plukovníka Luďka Lacinu, ředitele Hanácké kyselky a jednoho z hlavních sponzorů Josefa Doležela a mnoho dalších. A jejich reakce? „Krásné,“ vyjádřil se jedním slovem Vlastimil Píček, který převzal nad expozicí ČsOL na veletrhu osobní záštitu. A Peter Vojtek přislíbil vojenskou lokomotivu, pokud bychom chtěli vyjet s legiovlaakem z Čech na Slovensko...

Co je však ještě důležitější – expozici podle nejstřízlivějších odhadů pořadatelů zhlédlo na čtrnáct tisíc návštěvníků! Byli mezi nimi nejen vojáci či zástupci zbrojařských firem zúčastněných na veletrhu nebo zájemci o historii, ale především spousta mladých lidí včetně celých rodin s dětmi. Mnozí z těchto návštěvníků se možná až zde něco dozvěděli o československých legiích a legionářích, o jejich bojích na transsibiřské magistrále a hlavně o roli, kterou čs. legie sehrály při vzniku našeho samostatného státu.

Jak expozici ČsOL vnímali? Snad nejlépe o tom vypovídají zápisy z návštěvnických knih. Některé z nich jsme namátkou vybrali:

„Díky za úžasnou věc a připomenutí úlohy legionářů.“

„Díky vám se dozvíme více o svém předkovi, který příslušel ke 4. pluku, obrněný vlak Orlik. Moc děkujeme za vaši činnost.“

„Jen tak dál, hoši!“

„Velice záslužná činnost ČsOL připomíná jednu z velice důležitých etap historie českého a také slovenského národa. Za tuto činnost vám patří vřelý dík.“

„Krásně vyvedená replika, není co dodat. Jen tak dále, ať jsou všechny vagony pokupě.“

„Vynikající expozice! Jakožto potomka aktivního legionáře naplňuje mne to hrdostí. Děkuji a přeji hodně úspěchů!“

„Moc pěkný legionářský vlak a zajímavé vyprávění. Líbí se nám.“

„Výstava je výtečná – fandím vám. Je nutné vychovávat občany k vlastenectví. Syn legionáře 4. pluku Prokopa Velikého.“

„Výstava je precizně zhotovená, je názornou pomůckou pro uchování naší historie.“

„Jsem rád, že tento projekt uskutečňujete. Na fotografiích jsem poznal svého dědečka Antonína Macků od Dacic, který sloužil u zdravotníků a v Rusku vyléčil dvě mladé dívky z tyfu...“

Náš další komentář je dozajista zbytečný... ■

Naše vystoupení na IDETu 2013 vnímám velmi pozitivně

■ Ladislav Lenk, foto: autor

První místopředseda Československé obce legionářské Jindřich Sitta stojí v čele týmu, který se již více než rok téměř každodenně věnuje realizaci Projektu Legie 100. Nyní se v květnu letošního roku tento projekt poprvé představil široké veřejnosti na Mezinárodním veletrhu obranné a bezpečnostní techniky IDET v Brně.

Jindro, jak hodnotíš prezentaci ČsOL, konkrétně Projektu Legie 100, na brněnském výstavišti?

Hlavním cílem prezentace Projektu Legie 100 na IDETu bylo ukázat veřejnosti již konkrétní výsledky naší práce a zjistit reakce veřejnosti. Rozhodnutí o prezentaci přišlo neplánovaně jako reakce na příležitost, která se nám naskytla. V době, kdy jsme toto rozhodnutí udělali, jsme však ani zdaleka netušili, co vše to pro nás bude znamenat, případně co budeme muset zrealizovat či splnit. Navíc, jak tomu v podobných případech bývá, zůstal na realizaci záměru velmi krátký čas. V první řadě bylo nutno vydefinovat, jaký vůbec bude prezentace projektu na IDETu mít rozsah. Od původního záměru představit pouze dva až tři vagony repliky legiovlaku se, především díky kreativité br. Františka Trávníčka, ale i dalších bratrů z realizačního týmu, záměr velice rychle rozrostl do takových rozměrů, že vznikla zcela konkrétní obava o jeho realizaci v čase, který zbýval do zahájení veletrhu. Bylo nutno velitelsky rozhodnout, vymezit rámec prezentace a zakázat rozvíjení dalších aktivit a nápadů. I tak zůstalo velmi mnoho problémů k řešení a vymezený čas na přípravu jsme prožili v hektické atmosféře.

To se asi týkalo především legiovlaku, že?

Pochopitelně, že tím nejhlavnějším byla samotná příprava vagonů určených k opravě, kde začátek nebyl vůbec jednoduchý. Předpokládaný termín

předání vagonů realizačním firmám se opozdil o více než měsíc, a tak hned na začátku vznikla obava, zda vůbec bude co vystavovat. Byť se tato obava postupem času na základě informací od subdodavatelů firem umenšovala, tak stejně nebylo do poslední chvíle jisté, zda budou opravy kompletní. Tak třeba oprava písma na vagonu pošty se prováděla během noci před ranním odjezdem vagonu na veletrh. Potíží podobného rázu byla celá řada, ale díky nasazení realizačního týmu se je dařilo odstranit. Dalším významným prvkem naší prezentace na IDETu byla snaha předvést zde jednu z putovních výstav, které jsme realizačně připravili již v roce 2012, a v neposlední řadě si vyzkoušet „život“ v legiovlaku, jeho provozní potřeby a částečně i scénář, jak by mohl vypadat pobyt legiovlaku v cílovém městě.

Takže jaký byl výsledek všech těchto snah?

Pokud bych tedy měl hodnotit úspěšnost našich představ a našeho záměru, tak přestože naše vystoupení bylo a je hodnoceno nejen námi, ale i okolím, média nevyjímaje, velmi pozitivně, tak musíme sebekriticky přiznat, že ne všechny naše cíle a záměry se naplnily. To není nic proti ničemu, ba naopak. Díky tomu, co se nepovedlo na sto procent, jsme totiž dnes schopni se posunout dál, jelikož jsme získali znalosti jak příště udělat tuto aktivitu lépe. Jednoznačně bych chtěl říci, že především nasazení realizačního týmu a na místě pak nasazení

„hereckého“ týmu zaslouží absolutorium. Bratři v legionářských uniformách svoji roli nehráli, oni skutečně legionáři byli. Zaslouženě budili obdiv a zájem všech návštěvníků, děvčata nevyjímaje. Velice rychle si osvojili svoji úlohu, ať už ve zdravotnickém vagonu, poštovním vagonu či tepluše. Ukázkou historického tábora již měli velmi dobře nacvičenou z minulých akcí. Možná i díky tomu, že tak skvěle dokázali oživit legiovlak, byla tak vysoká návštěvnost naší expozice.

A co výstava? Někdy bylo u panelů návštěvníků pomálu...

Pokud bych měl hodnotit úspěšnost výstavy, tak jsem zaznamenal několik zcela odlišných pozorování. Výstava byla a je svým obsahem rozsáhlá a pro alespoň trochu podrobné seznámení se s ní vyžaduje návštěvu v řádu hodin. To bylo především v prvních dnech, kdy se ve výstavním stanu zastavili návštěvníci veletrhu, kteří prioritně měli zájem věnovat svůj čas expozicím zbrojních firem, limitujícím faktorem účasti. Naopak v dalších dnech, kdy do prostoru výstaviště zavítali návštěvníci, kteří měli dostatek času, měla výstava účast velmi hojnou. Další naší aktivitou na veletrhu byly semináře. I zde jsme zaznamenali dva zcela odlišné přístupy. Pokud se jednalo o seminář určený odborné veřejnosti, tak ve valné většině proběhl s hojnou účastí a živou diskusí. Pokud ale byl určen širší veřejnosti, tak tady jsme obvykle zaznamenali účast slabší, někdy dokonce tak nízkou, že bylo nutno seminář zrušit. Co bylo příčinou, že oslovené subjekty – povětšinou školy – nevyužily naší nabídky v tomto směru, bude ještě předmětem našeho dalšího zjišťování.

Co tě naopak příjemně překvapilo?

Tak to byl především prodej drobných dárkových a upomínkových předmětů s legionářskou tematikou. Přestože ještě zdaleka nemůžeme konstatovat, že je zcela vydefinován sortiment těchto předmětů, přestože ani nebyla mnohdy zahájena jejich výroba, je zřejmé již z tohoto prvního pokusu, že toto je cesta správným směrem a že nyní záleží již jen na kreativité odpovědných bratrů a sester, aby byl výsledný efekt úspěšný. Rovněž sbírková činnost, která zažila v tomto prostředí svoji premiéru, přinesla své ovoce. Výsledek zcela určitě pozitivně ovlivnila i skutečnost, že jsme dokázali za příspěvek dát zpět něco na památku. I tuto myšlenku bude nutno do budoucna rozvinout. Na závěr bych také rád poděkoval vedení prezentace a osádce VIP stanu. Bezchybné zajištění tohoto prostoru, ať už ze strany přímého výkonu na místě či logistického zabezpečení, vytvořilo velmi důstojný rámec pro celou řadu důležitých jednání. ■

Projekt LEGIOVLAK

Legiovlakem se nazývá ambiciózní projekt Československé obce legionářské, který si předsevzal vytvořit věrnou repliku legionářského vlaku z období 1918 – 1920, kdy na Transsibiřské magistrále probíhaly válečné operace čs. legií. Vlak by měl v letech 2014 – 2020 křížovat Českou republiku a svými expozicemi by pomáhal veřejnosti a především mládeži obnovovat povědomí o čs. legiích a jejich zásluhách na vzniku státu.

Československá obec legionářská v současnosti vlastní sedm vyřazených historických vagonů a rekonstrukce tří z nich probíhala na jaře letošního roku.

Do výjezdu Legiovlaku zbývá nakoupit dva vagony a následně zrekonstruovat a vybavit šest vagonů. Samotný projekt je velice finančně náročný a bez zabezpečení dalších finančních zdrojů nebude možné projekt naplnit v plném rozsahu.

Jak můžete realizaci projektu podpořit Vy?

- stát se partnerem projektu
- sponzorsky
- zasláním daru na sbírkový účet - 107-3040210217/0100
- vložení finanční hotovosti do sbírkové pokladničky
- zakoupením pamětního předmětu

Realizační tým prezentace ČsOL na IDETu 2013 si zaslouží nepochybně uznání a poděkování.

Čs. obec legionářskou považují za klíčového partnera

■ Ladislav Lenk, foto: autor

S ředitelem Vojenského historického ústavu plukovníkem Alešem Knížkem o časopisu Legionářský směr, historickém bádání, ale také o možné historické přehlídce v Praze v roce 2018.

organizace stály významné osobnosti - gen. Tomáš Sedláček, gen. Jan Štursa či gen. Antonín Špaček. Jednoty ČsOL odvedly obrovský kus práce, ať už ve vztahu k válečným hrdinům, kteří bojovali za svobodu Československa, nebo k novodobým veteránům, kteří prošli misemi od Perského zálivu až po současný Afghánistán.

O širokých aktivitách obce legionářské ale nebylo příliš slyšet.

To je bohužel pravda, a právě proto jsem na podzim 2011 se s předsedou ČsOL Pavlem Budinským a prvním místopředsedou Jindřichem Sittou poprvé hovořil o tom, že by měl vzniknout jakýsi zpravodaj o těchto aktivitách. Československá obec legionářská měla za první republiky svůj časopis. Nově vzniklý čtvrtletník Legionářský směr tedy opět navazuje na tradici. Myslím, že je velmi důležité, že do časopisu mohou přispívat všichni příslušníci Československé obce legionářské a také partnerské instituce, jakými je Ministerstvo obrany, Vojenský historický ústav a další.

Byl jste u zrodu časopisu Legionářský směr. Jak hodnotíte první dvě čísla?

Přál jsem si, aby vznikl časopis, který členové ČsOL v jednotlivých jednotkách a krajích budou rádi číst. Periodik, jež se zabývají válečnou historií, je plno, některé se však pasují do pozice, která jim náleží ... Víc k tomu nechci dodávat. Zkrátka Československá obec legionářská je jenom jedna a její časopis by měl být jedinečný. Už první dvě čísla Legionářského směru ukázala, že vydávání tohoto časopisu má smysl. I kvůli tomu, že velká část obsahu je věnována historii současné české armády. Osobně se velmi těším na příspěvky současných válečných veteránů, na vzpomínky na misi v Perském zálivu, v bývalé Jugoslávii, v Iráku, v Afghánistánu ... Vojenský historický ústav se poslední tři roky intenzivně věnuje projektu Historie v misích. V našich sbírkách je totiž zatím stále víc věcí od legionářů z první světové války než od novodobých válečných veteránů, naštěstí se ale poměr sil výrazně zlepšuje díky tomu, že vojáci v zahraničních operacích, jejich velitelé i zástupci Generálního štábu nás

záměr vzali za svůj. Nejde o to, že naše úsilí za deset, padesát, sto let ocení návštěvníci muzeí, pro samotné vojáky je ale důležité vědět, že se na jejich náročnou misi nezapomene. Trojrozměrné předměty pochopitelně vystavujeme, naposledy na výstavě Sokolovo 1943/ Afghánistán 2013, byli bychom ale velice rádi, kdyby do časopisu Legionářský směr více přispívali lidé, kteří se během posledních dvaceti let zúčastnili jednotlivých zahraničních operací AČR.

O své vzpomínky se novodobí váleční veteráni mohou podělit se čtenáři Legionářského směru. Co ale mají udělat pro to, aby se jejich fotografie, zápisky či předměty z misí dostaly do sbírek Vojenského historického ústavu?

Není nic jednoduššího! Stačí do Vojenského historického ústavu napsat nebo zavolat. Posláním naší sbírkotvorné instituce je uchovávat, konzervovat a vystavovat předměty, které se týkají naší historie. Občas někdo říká, že se armáda zapojila do zahraničních operací teprve nedávno, jenomže ono je to víc jak dvacet let. Popravdě řečeno, mise v Perském zálivu či na Balkáně už patří do historie. Je o čem mluvit, je o čem psát, máme být na co pyšní. Vojenský historický ústav před rokem uspořádal v Senátu seminář o působení Armády České republiky na mezinárodním poli. Po rekonstrukci Armádního muzea Žižkov se připraví velká výstava o historii AČR. Novodobí váleční veteráni na ni jistě zavítají nejen se svými dětmi, mnozí možná i s vnoučaty ... Chtěl bych využít této příležitosti a říci, že si nesmírně vážím toho, že do sbírek Vojenského historického ústavu stále přibývají předměty s pohnutým osudem, ať už jsou z období první, druhé světové války nebo srpnové okupace. Jsou to věci, které lidé po dlouhá desetiletí opatrovali a nyní se rozhodli poskytnout je muzeu. Díky tomu se tyto předměty uchrání pro budoucnost a nestanou se předmětem zájmu spekulantů, kteří kolikrát na hrdinech prvního i druhého odboje vysloveně parazitují.

Kam by se podle vás mělo dál ubírat historické bádání?

Vojenský historický ústav se systematicky snaží zaplnit bílá místa

- o některých událostech se čtyřicet let nesmělo psát ani mluvit a pokud ano, tak pouze okrajově. V naší instituci proto za posledních dvacet let vznikla zásadní díla o vojenské historii. Jde například o monumentální práci Jiřího Rajlichy. V ucelené řadě knih do nejmenších podrobností pojednává o čs. pilotech ve Francii a ve Velké Británii. Texty Jiřího Plachého či Ivo Pejčocha se týkají dalšího působení československých vojáků na Západě. Karel Straka mimo jiné psal o činnosti zpravodajských služeb za první republiky. Období po roce 1948 je v zorném úhlu Prokopa Tomka a Ivo Pejčocha. Daniel Povolný se zabýval problematikou vojenského řešení Pražského jara a úlohy vojenské rozvědky a kontrarozvědky, Jindřich Marek popisuje období 2. světové války a zároveň je autorem mimořádné studie o našich pozorovatelích v rámci OSN. Během posledních deseti let jsme vydali čtyři svazky z devitidílné edice Vojenské dějiny Československa. Poslední díl by měl vyjít v roce 2017. Vzhledem k blížícímu se stému výročí vypuknutí 1. světové války se pochopitelně hodně věnujeme i tomuto období. Tomáš Kykal s Tomášem Jaklem zpracovávají problematiku čs. legií. A jelikož Vojenský historický ústav není v žádném případě uzavřenou, natož do sebe zahleděnou institucí, pro desetitisíce návštěvníků Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a vojenského technického muzea Lešany připravuje stále nové výstavy a další aktivity, ať už se jedná o zahájení muzejní sezóny, Tankový den, Dětský den nebo připomínku Dne válečných veteránů. Vojenský historický ústav se také s úspěchem zapojil do projektu Vlák Lustig. Spolu s časopisem Reflex pod vedením šéfredaktora Ivana Hamšíka se také podílel na přípravě dvou speciálů: Terč Heydrich a Národní tým, který vyšel v limitovaném vydání pro vojáky v Afghánistánu jako poděkování za jejich obtížnou a nebezpečnou práci.

Jména odborníků z VHÚ, o nichž jste před chvílí hovořil, se už objevila na stránkách Legionářského směru...

Každý z těchto vynikajících historiků je člověkem na svém místě, má za sebou stovky, tisíce hodin archivního výzkumu. Tito lidé, kteří tvoří jádro historického odboru VHÚ, jsou schopni různá historická období nejen bez jakýchkoli problémů popsat, ale přinést i nové pohledy. Jejich texty stránky časopisu Československé obce legionářské jednoznačně obohacují.

Čs. obec legionářská zahájila projekt Legie 100, jehož je vlastně nyní hlavním garantem. Otevřelo se tím velké téma vzniku čs. legií a událostí před sto lety. Jak se na tento projekt díváte?

Projekt Legie 100 naše instituce, tedy Vojenský historický ústav, od svého počátku plně podporuje. Těší mě,

že tento projekt vznikl v rámci obce legionářské a hlavně, že přišel takzvaně zespoda, že to není projekt, který by byl, v uvozovkách, nařízený státem. Ministerstvo obrany, Vojenský historický ústav či odbor péče o válečné veterány se k tomuto projektu přihlásily. V momentě, kdy se o něm teprve začalo jednat, ale do médií pronikly zkrácené informace. Projekt Legie 100 byl interpretován jako předražená záležitost, přestože skutečnost byla jiná ... Jsem nesmírně rád, že se nejdůležitější část tohoto projektu - legiovlak - daří realizovat. Ta myšlenka se mi okamžitě zdála dokonalá: po českých nádražích bude jezdit vlak, který bude připomínat život československých legionářů. Jak bojovali, co všechno udělali pro vznik našeho samostatného státu. Vojenský historický ústav se do projektu legiovlak zapojí výstavami a přednáškami historiků.

Letošní expozici Československé obce legionářské na IDETu v Brně, kde byly představeny také repliky prvních tří vagonů legiovlaků, navštívilo na čtrnáct tisíc lidí.

A to je přesně ono, oč v projektu šlo. Všichni jsme chtěli, aby oslovil co nejširší veřejnost. Aby si lidé, a zejména ti mladí, uvědomili, jak vznikl náš stát. Souvislost s první světovou válkou je zřejmá, jména TGM, Beneše a Štefánika také, doufám, všichni znají ... Lidem, kteří v našem muzeu procházejí expozici první světové války, zdůrazňujeme, že Československo mělo ještě před svým vznikem svoji pravidelnou armádu. Zahraniční návštěvníci zpravidla vůbec nechápou, jak je to možné. Tak jim musíme vysvětlit - jak to bylo s legiemi, že to bylo vojsko neexistujícího státu, ale zároveň to byla armáda, o níž se vznikající stát opíral. Bez československých legií by nebylo Československo. Už jsem o tom mluvil na začátku, ale je třeba si to neustále připomínat. Vojáci, kteří byli v čs. legiích, patřili mezi nejlepší muže našeho národa, většina z nich byli také sokolové.

Mezi legionáři byli obyčejní lidé i vynikající výtvarníci, spisovatelé, herci...

Stačí namátkou jmenovat výtvarníky Františka Kupku, Otto Gutfreunda, Vojtěcha Preissiga nebo herce Zdeňka Štěpánka. To všechno jsou lidé, kteří se zařadili mezi absolutní špičku ve svém oboru, který neměl s armádou nic společného. Byli to však lidé, kteří zakládali tuto republiku. Ve Vojenském historickém ústavu máme díky nim bohatou uměleckou sbírku. Její součástí jsou například kresby kapitána čs. legií ve Francii a světově proslulého malíře Františka Kupky. Zcela fenomenální jsou plakáty Vojtěcha Preissiga z období 1916-1918, kdy výtvarník vytvořil kompletní symboliku tohoto státu. Na československé legionáře nezapomínají ani v zahraničí. Ve francouzském Darney se slaví Den ozbrojených sil

České republiky, v La Targette je čs. vojenský hřbitov. Na Pere Lachaise je pomník československým občanům, kteří v 1. světové válce bojovali ve Francii za svobodu. Mimochodem, právě tento pomník byl zřízen Památníkem osvobození, tedy nynějším Vojenským historickým ústavem. Nesmíme ovšem zapomenout na to, že v první světové válce nebojovali jenom čs. legionáři, ale i další občané Rakousko-Uherska. V České republice snad neexistuje obec, kde by nebyl pomník padlým v 1. světové válce. Těmto vojákům také patří naše úcta.

V roce 2018 budeme slavit 100. výročí vzniku republiky. Uvažuje se o tom, že by v Praze proběhla velká přehlídka, na níž by pochodovali i vojáci v legionářských uniformách.

Pro mne jako ředitele Vojenského historického ústavu je podstatná jedna věc: aby v roce 2018 bylo muzeum v Praze na Žižkově zrekonstruováno. Od roku 1932 se do této budovy prakticky neinvestovalo. Památník osvobození vznikl díky sbírce legionářů, z příspěvků Ministerstva národní obrany a zbytkem doplatil prezident T. G. Masaryk. Je to jakýsi svatostánek československé a české státnosti. První fáze nutná k zahájení rekonstrukce je hotová - depozi-táře v Lešanech jsou postaveny, sbírky se stěhují a mělo by se pokračovat tak, aby se v opraveném muzeu otvírala v roce 2018 nová expozice. A co se týče vojenské přehlídky, jsem jednoznačně pro. Je zcela logické, aby součástí oslav stého výročí vzniku republiky byla i vojenská přehlídka.

Když mluvíte o sbírce, napadá mě, že díky sbírce byl opraven rodový dům Jana Kubiše v Dolních Vilémovicích.

Je obdivuhodné, když se představitelé obcí starají o to, aby se na jejich rodáky, kteří za svou zemi položili život, nezapomnělo. Nejde jen o starostku z Dolních Vilémovic, ale také například o starostu z Osvětiman, kde se narodil Oldřich Pechal, od jehož narození v květnu uplynulo také sto let. Práce takových starostů je zcela nenahraditelná. Kdyby nebylo úsilí starostky Dolních Vilémovic Jitky Boučkové, která se před pěti lety zařekla, že ke stému výročí narození Jana Kubiše bude jeho rodový dům opravený, nebylo by kam umístit expozici věnovanou Janu Kubišovi, kterou připravuje Vojenský historický ústav, ani by při rekonstrukci domu nedošlo k nalezení předmětů nevyčíslitelné hodnoty, které Janu Kubišovi patřily. Kvůli zajištění prostředků na rekonstrukci starostka uspořádala sbírku. Na opravu se složily obce, kraj Vysočina, firmy, výsadkářské kluby, sbory dobrovolných hasičů či 4. brigáda rychlého nasazení. Schází ale ještě necelý milion korun. Číslo účtu sbírky je 107-504 22 50 297/0100

Děkuji za rozhovor. ■

■ Vladimír Marek, foto: archiv VHÚ

Doslova symbolicky se v předvečer stého výročí narození Jana Kubiše podařilo v jeho rodném domě najít poklad s artefakty připomínajícími tohoto hrdinu odboje

Muž bez tváře

„Milý bratře, přijmi ode mě a od Lídy srdečný pozdrav a vzpomínku na tebe. Lída děkuje za pozdrav a posílá ho i tobě. Jak se máš? My dobře. Už jsme byli na dvou plesech, sociálním a policejním, a ještě chceme jít na maskární. Peněz se nám už nedostává, moc flámujeme. S pozdravem Fanda.“

Nebýt toho, že dělníci zajišťující rekonstrukci rodného domu jednoho z hrdinů našeho druhoválečného odboje a vykonavatele atentátu na říšského zastupujícího protektora Reinharda Heydricha objevili ve schodišti vedoucím na půdu poklad, nejspíš bychom si výše uvedené řádky nikdy nepřčetli. Dopis Kubišových sourozenců Františky a Rudolfa ze 4. února 1937 byl totiž s celou řadou artefaktů, dokumentů, fotografií a osobní korespondence ukryt právě pod nášlapem jednoho ze schodů.

„V České republice není muzeum, které by připomínalo našeho slavného, odvážného rodáka Jana Kubiše. Přitom obec získala zhruba před třemi roky do svého vlastnictví jeho rodný dům. Ten byl sice ve velice špatném technickém stavu, ale o to více se zachovala jeho původní předválečná podoba. Rozhodli jsme se za účelem opravy tohoto domu a zřízení v něm muzea uspořádat sbírku,“ řekla starostka Dolních Vilémovic Jitka Boučková. „Za necelé tři roky se podařilo na účtu shromáždit téměř dva miliony korun. Proto jsme v letošním roce zahájili rekonstrukci objektu. V současné době je již z osmdesáti procent hotová. Přitom po celou tu dobu jsme všichni doufali, že se nám během přestavby podaří objevit nějaké předměty se vztahem k Janu Kubišovi. Pořád ale nic nepřicházelo. Všechno se změnilo 10. dubna letošního roku, když došlo na schody na půdu. Ty jsme chtěli nechat v původním stavu. Jeden schod se nám ale nezdál, byl trochu nahnulý.“

A tak jsme odtrhli nášlap a právě pod ní byl poklad ukrytý. Jednotlivé věci tam ležely jen tak, přikryté tenkou vrstvou hlíny, zrní a toho, co se tam za těch sedmdesát let nadupalo. Je zázrak, že se to v takovém stavu dochovalo.“

Mezi ukrytými předměty se nacházel poddůstojnický bodák, nůž do pušky, hodnostní označení, stříbrný čepicový znak či knoflík k uniformě. Mezi osobními dokumenty byla pracovní knížka, domovský list, legitimace sociálního pojištění, potvrzení o propuštění z činné služby a vysvědčení Jana Kubiše. Nalezená korespondence se skládala z nejrůznějších přání a často velmi osobních dopisů. Pouhý měsíc před tím, než Kubiš opustil republiku a odešel do zahraničí, mu napsala jedna z jeho známých následující řádky: „Nazdar Jene. Díky za dopis, ani nevíš, s jakou obavou jsem ho otvírala. Domnívala jsem se, že mne překvapí oznámení o tvém sňatku, když tak dlouho si nedal o sobě vědět. Nebylo by to nic divného. Půl roku je dlouhá doba, co jsme se neviděli. A sejde z očí, sejde z myslí.“

Také soubor tří desítek nalezených fotografií zaujal odborníky. Jsou na nich většinou Kubišovi přátelé z armády z let 1937 až 1938. Podepsal se na nich samozřejmě zub času. Jsou zažloutlé, okoušané, ale některé jsou i viditelně ostřížené. Existuje tedy domněnka, že na nich mohl původně být i sám Kubiš. V období protektorátu ale jeho tvář z bezpečnostních důvodů někdo úmyslně odstranil.

Kdo všechny tyto věci ukryl ve schodišti a jak je možné, že tam zůstaly tak dlouho ukryty, nad tím se vznáší otazník. „Nevíme samozřejmě, kdo je tam mohl ukryt. Na celém tom souboru fotografií je ale zajímavé právě to, že tam není jediná tvář Kubiše. Z toho usuzujeme, že k ukrytí těchto předmětů muselo dojít v době, kdy Jan Kubiš pobýval v roce 1942 v protektorátu. Do té doby byla totiž jeho podoba naprosto

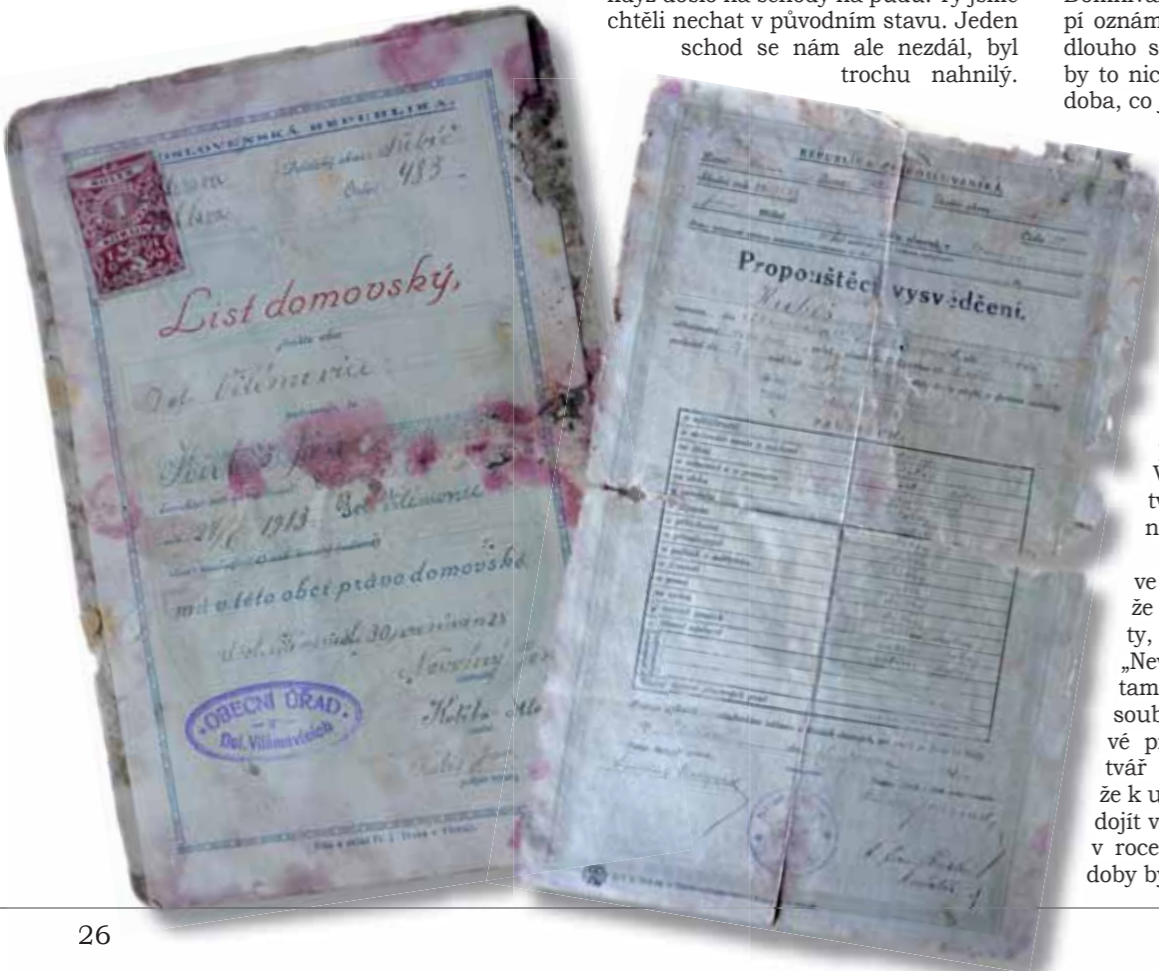
nepodstatná. Byl jen jedním z tisíců mužů, kteří bojovali v naší zahraniční armádě. Situace se ale změnila jeho příchodem do protektorátu. V tomto okamžiku, kdyby se jeho fotografie dostala do rukou gestapa, znamenalo by to nejen bezprostřední ohrožení jeho života, ale i existence ostatních parašutistů. Z toho usuzujeme, že tyto věci byly ukryty až v okamžiku jeho setkání s rodinou,“ vysvětluje plukovník Michal Burian z Vojenského historického ústavu Praha. „Nabízí se ale ještě jedna hypotéza. Existuje svědecká výpověď, že Jan Kubiš předal svému bratrovi nějaké osobní dokumenty, které měly být uschovány a zakopány. Ty se nikdy nenalezly. Je tedy možné, že se v tomto případě jedná právě o soubor, který Jan Kubiš předal svému bratrovi. V každém případě je ale výběr předmětů pro nás zajímavý, a to především z toho důvodu, že se jedná o významný střípek do mozaiky, kdo byl vlastně Jan Kubiš. Známe poměrně dobře jeho osudy z období druhé světové války. O jeho předválečném životě ale víme naproste minimum. Ten výběr předmětů, ať už ho učinil Jan Kubiš sám, nebo jeho nejbližší příbuzní, svědčí o tom, co bylo pro něho a jeho rodinu důležité, co si

chtěli schovat na památku. Pro nás je to jasným signálem o tom, že v okamžiku, kdy se Kubiš ve Velké Británii hlásil k nasazení v protektorátu, nejednalo se o žádný zásadní přelom v jeho životě. Jeho vlastenectví a odhodlání bránit republiku a vůbec jeho vztah k vlasti a armádě představoval dlouhodobou záležitost. Je naprosto zjevné, že Jan Kubiš tímto žil od roku 1935.“

Podobný názor sdílí i synovec Jana Kubiše Jiří Dusík. „Jsem velmi rád, že se ty předměty našly. Jak již bylo řečeno, z doby, kdy můj strýc sloužil v Opavě, nemáme téměř žádné informace. Myslím si, že tyto předměty byly ukryty v době, kdy Němci již parašutisty hledali. Bratr mého strýce nebo někdo jiný z příbuzných věděl, že se něco děje, a tak možná i na popud Jana Kubiše nechal všechny fotky s jeho tváří zničit a zbytek důkladně uschoval. Snažil se takto zřejmě ochránit celou naši rodinu.“ O tom, že tato obava byla oprávněná, svědčí skutečnost, že po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha se nacisté krutě pomstili na Kubišově rodině. Dne

24. 10. 1942 bylo v Mauthausenu zavražděno čtrnáct jeho příbuzných. Přezil jediný z jeho bratrů.

Nalezené předměty předala obec Dolní Vilémovice jako dar Vojenskému historickému ústavu. „Trojrozměrné exponáty ze stejného kroje budou ošetřeny a aspoň část z nich bude vystavena v nově vzniklém muzeu. Dokumenty budou po restaurování uschovány v depozitáři, součástí expozice se stanou velmi zdařilé a kvalitní kopie,“ upřesnil ředitel Vojenského historického ústavu Aleš Knížek. „Kromě těchto exponátů si budou moci návštěvníci muzea prohlédnout nejen předměty se vztahem k Janu Kubišovi z našich sbírek, ale i dary, které jsme obdrželi od pozůstalých československých vojáků. V expozici bude například komplet stejnojmenný od Václava Málka z Třebíče, jehož otec byl kamarádem Jana Kubiše.■“

Odznak pro ostřílené bojovníky

■ Vladimír Marek, foto: autor a archiv SOG

Ještě před několika lety bychom počet vojáků naší armády, kteří se dostali do bojového kontaktu s protivníkem, nejspíš spočítali na prstech. Od té doby se ale mnohé změnilo. Podle poslední statistiky již téměř pět set vojáků AČR získalo Odznak za bojový kontakt. Těch, kteří se střetli s protivníkem, je nejspíš více. Z příslušníků naší armády se díky nasazení v zahraničních misích postupně stávají ostřílení bojovníci.

„Naše patrola měla zabezpečit průjezdnost komunikace pro logistický konvoj. V okamžiku, kdy povstali zaútočili kulomety a RPG na naši kolonu, byl jsem se zbytek jednotky mimo cestu. Urychleně jsme se přesunuli do místa kontaktu, kde ve skrytých pozicích čekali další útočníci. Ocitli jsme se v nevhodné pozici na otevřeném poli,“ popisuje přestřelku s protivníkem jeden z držitelů Odznaku za bojový kontakt, příslušník Vojenské policie nadrotmistr Karel Martínek. „Přesto jsme se snažili palbu opatřit. Taktickým způsobem jsme postupně přešli do protiútočků. Díky tomu se nám podařilo převzít iniciativu. Ale protože na naší straně byli ranění, vyvázali jsme se z přestřelky, přivolali MEDEVAC a zajistili pro něj přistávací plochu.“

Nadrotmistr Martínek působil jako příslušník 7. jednotky provinčního rekonstrukčního týmu v afghánském Lógaru v roce 2010. Ke střetnutí s protivníkem došlo v distriktu Charkh. „Během této mise jsem se s palbou protivníka setkal několikrát. Většinou se ale jednalo o nepřímou střelbu, případně naším směrem odpalovali protitankové granátomety. Tohle byla nejintenzivnější situace. Člověk si v tom prvním okamžiku vlastně ani neuvedomí, že je pod palbou. Reaguje instinktivně. Uplatňuje naučené drily. Díky tomu to pro nás dopadlo poměrně dobře. Vůbec jsem necítil adrenalin, veškeré mé konání bylo vyslovené strojově,“ popisuje svou tehdejší reakci Karel Martínek.

Rozhoduje dril

Podobné pocity měli i další vojáci, kteří se ocitli pod palbou protivníka. V těch nejkritičtějších okamžicích si většinou žádné nebezpečí či stres neuvědomovali, jednali naprosto

automaticky. Přesně podle toho, jak měli jednotlivé postupy nadřilovány. Neplatí to přitom pouze pro vedení bojové činnosti, ale i pro záchranná úkony. „Když dojde ke zranění, člověk nemá čas přemýšlet o tom, že se jedná o jeho kamaráda, se kterým ho spojuje část života. Tady není prostě pro nějaké emoce prostor. Veškeré záchranné postupy musí být nadřilovány. Ty citové záležitosti přijdou až v okamžiku, kdy dotyčný míří již do nemocnice. Lidé jsou vycvičeni na určité úkony a ty musí také poskytnout,“ říká další z nositelů odznaku, praporčík Petr Králík.

„Pro každého vojáka představuje takovýto okamžik obrovskou zátěž. Je to něco, na co se celou dobu připravuje. Tyto záležitosti se dlouhodobě trénují. Realita je ale samozřejmě něco jiného než výcvik,“ vysvětluje vrchní psycholog AČR mjr. Helena Sováková. „A právě z tohoto důvodu je příprava vojáků tak důležitá. Musí si veškerou činnost zautomatizovat. Když se vám stane něco, na co nemáte vytvořenou strategii zvládnání, dostanete se poprvé do nějaké životní situace, je vaše jednání těžko předvídatelné. Pokud nejste připraveni a nemáte tu situaci předem dokonale zvládnutou, mohou u vás nastat naprosto nevyzpytatelné reakce. V případě, že se poprvé v životě setkáte s havárií a dostanete se do stavu, kdy poprvé vidíte zraněného člověka, ale nejste na tu situaci připraveni tak, jako jsou například zdravotníci, můžete zareagovat zатуhnutím, zamrznutím. Případně všechno necháte tak, jak je a utěčete.“

Podle vrchního psychologa AČR v naší armádě zatím takové případy nenastaly. Právě to je výsledek dobře připraveného výcviku. „Snažíme se mu věnovat maximální prostor, a to i po stránce psychologické. Příprava, včetně určitého drilu, je strašně důležitá. Lidé, kteří

nejsou na něco podobného vycvičeni, se dostávají do akutní reakce na stres. Může dojít k tomu, že buď vůbec nejsou schopni vnímat situaci, anebo naopak zpanikaří. To, že bylo předáno více než čtyři sta padesát Odznaků za bojový kontakt a naprostá většina našich vojáků tuto extrémní situaci zvládla, je výbornou vizitkou naší armády. Svědčí to o tom, že čeští vojáci jsou pro nasazení do operací nejen dobře připraveni, ale navíc i správně vybíráni,“ dodává mjr. Helena Sováková.

Nejdůležitější životní okamžiky

Poručík Miroslav Lidinský je dalším nositelem Odznaku za bojový kontakt. V Afghánistánu působil v roce 2007 jako příslušník jednotky SOG. V důsledku zranění při bojovém kontaktu přišel o nohu. „Jsem rád, že naše armáda zavedla podobný odznak. Jak řekl velitel Vojenské policie plukovník Milan Šulc, ke každému jeho číslu se váže nějaký identický příběh. Odznak mi bude připomínat důležité okamžiky mého života,“ ujišťuje poručík Lidinský. „Působení v jednotce SOG pro mne představovalo vrchol kariéry. Bylo mi ctí v ní sloužit a jsem moc rád za tu práci, kterou jsme tam odvedli. V bojovém kontaktu jsme byli prakticky nepřetržitě. Zranění, které jsem utrpěl v červenci 2007, mi pochopitelně změnilo život.“

Onoho osudového dne postupovaly britské jednotky podél řeky Helmand. Povstanci na ně začali střílet raketami z protějšího břehu. Naši jednotky SOG, která měla celou oblast monitorovat, se podařilo objevit místo, odkud byly rakety odpalovány, a přivolat letectvo. Ze všeho nejdříve mělo dojít k rekonstrukci prostoru ze vzduchu. Naši vojáci počítali s tím, že na základě

zjištěných informací budou do oblasti vyslány další jednotky, teprve pak dojde k zahájení operace zaměřené na potlačení a zatčení povstalců.

„Zatímco jsme očekávali přilet spojeneckých letadel a vrtulníků a pozorovali ozbrojence, přepadla nás velmi početná a silně vyzbrojená skupina bojovníků. Po dvacetiminutovém kontaktu se nám podařilo je zatlačit zpátky do jeskynního komplexu. Po průzkumu zákopů, odkud vedli aktivní palbu, jsem se vracel zpět k vozidlům. V tom okamžiku jeden z bojovníků vypálil z jeskynního komplexu protitankovou střelou RPG-7. V důsledku výbuchu této hlavice v mé bezprostřední blízkosti došlo ke zranění mé nohy,“ popisuje poručík Lidinský. „Afghánci dokáží velice zručně upravovat zbraně na nepřímou střelbu. V té kritické chvíli jsem k nim byl otočen zády. Netušil jsem vůbec, že hlavice je již ve vzduchu. Po výbuchu jsem vnímal všechny skutečnosti. První, co mi proběhlo hlavou, bylo, že se musím odplazit někam pryč. Byl jsem přesvědčen, že okamžitě bude následovat pěchotní palba. Když jsem se plazil, věděl jsem, že mám problémy s nohou. Cítil jsem totiž, jak se mi otírají kosti o kameny. Kdyby nebylo perfektního zákroku spolupojovníků, dneska bych tady s vámi nemluvil.“

Poručík Lidinský měl utrženou tepnu. Ze všeho nejdříve mu ji museli zaškrtnit, jinak by vykrvácel. Jednotka fungovala jako kompaktní tým. Pod palbou se stáhla. Mezitím přijeli Britové, kteří převzali její linii. Toho využili naši vojáci a snažili se ošetřit zraněného kolegu. Zastavili mu krvácení a stabilizovali životní funkce. Ohledali tělo, zda nemá další zranění. Zavedli mu kanily pro příjem náhradních tekutin. Pak přivolali MEDEVAC, naložili raněného a stáhli se zpět na základnu.

Medik a bojovník

„Byla to velice svízelná situace. Museli jsme se bránit útokům z několika směrů. Z kontaktu s protivníkem se nám nakonec podařilo vyvázat, ale bylo to nepřijemné už jen tím, že jeden z mých kolegů tam byl těžce zraněn. Ani za takto náročnou situaci ale nikdo nepanikařil. Jednotka fungovala perfektně,“ popisuje další z nositelů Odznaku za bojový kontakt.

Jedním z těch, kteří tehdy také přispěli nejvíce k záchraně kolegy, byl praporčík Petr Králík. K profesi medika se dostal vysloveně díky zájmu o tuto oblast. Ale zároveň si chtěl uchovat

i dovednosti, které získal jako voják, bojovník. Absolvoval tedy veškeré zdravotnické kurzy, které v té době armáda nabízela. To mu však nestačilo, a tak začal spolupracovat se záchrankou. Později odjel na dva roky do USA, kde absolvoval kurzy pro bojové medicíny a medicíny pro speciální operace. V současné době začíná studovat školu pro záchranáře. Má sice platné průkazy amerického medika, ale naše legislativa je přece jen trochu odlišná, takže si některé ty věci musí dodělat.

„Když kolega utrpěl zranění nohy, museli jsme ze všeho nejdříve zastavit krvácení a provést neodkladnou péči. V současné době se razi trend, že v první fázi, když dojde k poranění vojáka, pokračují všichni v boji, a to i medik. Ten se v tomto okamžiku nemůže věnovat zraněnému z toho důvodu, že pokud by nepomáhal odrazit protivníka, mohlo by dojít i k jeho zranění. Skupina

by pak ztratila odborníka na tyto záležitosti. V první fázi je tedy potřeba soustředit veškeré síly na potlačení útočníka. Se záchranou zraněného se začíná až v okamžiku, kdy se situace alespoň trochu zklidní a dojde k bezprostřednímu odpoutání. Do té doby si zraněný musí pomoci sám. Pokud se v jeho bezprostřední blízkosti zrovna nachází některý z jeho kolegů a je to jen trochu možné, poskytnete mu první pomoc on,“ vysvětluje praporčík Králík. „V těchto bojových situacích je často neodkladná péče spojena s úkony, které za normální situace provádí lékař. Dělati se například drenáže hrudníku, punkce, chirurgické zajištění dýchacích cest... To všechno v náročných polních podmínkách, většinou za složitých bezpečnostní situace.“

MEDEVAC přepravil poručíka Lidinského do britské vojenské nemocnice. Když se za ním po čase naši vojáci dostali, dozvěděli se, že svému kolegovi poskytli perfektní péči. Rána

byla sterilně zakrytá, dobře zabalená. Díky tomu v první fázi nepřišel o nohu. Byla šance ji definitivně zachránit. Postupem času se ale situace zhoršila. Rána se nehojila tak, jak měla. To, že se situace za více než dva roky dostala do slepé uličky a poručík Lidinský nakonec o nohu přišel, již nebyla jejich vina.

Pomáhal i Britům

Praporčík Petr Králík je rovněž nositelem medaile Za hrdinství, kterou před více než čtyřmi roky obdržel z rukou prezidenta. Vojáků, které pomohl zachránit, bylo totiž více. A to i ze spojeneckých armád.

Během své mise v Afghánistánu spolupracoval s britskými jednotkami. Shodou okolností se nacházel na základně, poblíž které přistával vrtulník privázející Britům bojové zabezpečení. Obrněné vozidlo, které jelo pro tento materiál, se dostalo do rizikové oblasti. Následoval ohlušující výbuch. Praporčík Králík na nic nečekal, popadl zdravotnický batoh, překontroloval zbraně a utíkal k britské čtyřkolce. Přilisi tehdy naučovali nad tím, že pomoc medika je potřebná na úseku plněm improvizovaných výbušných nástrah.

Když se dostali k hořícímu vozidlu, ležela jeho osádka v tratišti krve. Společně s kolegou, kterému přezdívali Goos, začali zachraňovat britské vojáky. Snažili se stabilizovat jejich životní funkce a připravit je na transport. Mezitím se podařilo přivolat MEDEVAC.

Jedním ze zraněných britských vojáků byl Peter, se kterým den předtím hovořili v kantýně, nyní měli všude na oblečení jeho krev.

Později se dozvěděli, že mu zachránili život. Dokonce prý i chodí, ovšem s protézami.

Při jiné události byly britské jednotky v provincii Helmand vzdáleny od našich vojáků zhruba pět kilometrů. V zelené zóně měly vybudovanou malou patrolovací základnu. Ta se ocitla pod nepřátelskou palbou. Docházela na ní munice a zásoby, bylo potřeba doplnit materiál. Tohoto úkolu se ujala česká skupina. „Vezli jsme jim zásoby munice a raket. I za dobrého počasí je zelená zóna jen obtížně průjezdná. V té době navíc zuřila bouře, takže nebylo vůbec nic vidět. Přesunovali jsme se na čtyřkolkách a došlo k nehodě. Britský voják se při ní osklivě zranil. Opět jsme ho stabilizovali a zavolali pomoc. Naši kluci přijeli s auty, naložili ho a odtransportovali do nemocnice. Také při další akci došlo ke zranění britských vojáků. I těm jsme poskytli první pomoc a pomáhali s jejich evakuací,“ dodává na závěr praporčík Králík. ■

■ Josef Kubový, foto: archiv autora

V letošním roce je tomu 145 let, kdy z různých míst naší vlasti – z dnešního severočeského Jiřetína, z jižních Čech, z oblasti Orlíku, Příbramska, z okolí Poličky, České Libchavy a jiných českých míst – se v roce 1868 v období Rakouska-Uherska stěhovalo do tehdejší Volyňské gubernie kolem 30 tisíc Čechů.

VOLYNŠTÍ ČEŠI – Volyňáci – a něco o nich

A jak to začalo? V roce 1860 nabídla carská vláda Rakousko-Uhersku osídlovací možnosti ve Volyňské gubernii na Ukrajině. Rakouská vláda tuto nabídku přijala a povolila vystěhování z českých zemí několika tisícům bezzemků a řemeslníků. První přistěhovalci přicházeli na Volyň v roce 1868. Některé rodiny byly velmi chudé a neměli ani na zaplacení cestovného. Ti nejchudší tak šli pěšky a svůj „majetek“ si vezli na trakaři.

Přicházeli do míst prvního osídlení v okruhu Luck, Rovno, Lvov, Dubno, Žitomir. Zde neměli přístřeší, neznali jazyk, byli obtěžováni překupníky a dohazovači. Carská vláda nabízela osídlencům především zalesněné oblasti. Čeští přistěhovalci si je kupovali, les mýtili a z kmenů stromů si stavěli „dřevěnice“ – příbytky i hospodářské budovy. Zeměděle lákal dostatek levné půdy a lesů a také naděje na lepší

uplatnění. Volyň byla pro Čechy mnohem dostupnější než třeba Amerika, která byla za oceánem. Car i carská vláda přistěhovalectví podporovali. Rusko mělo s Rakouskem společnou hranici, přistěhovalci tam mohli dojet vlakem nebo koňským spřežením, což ovšem trvalo nejméně šest týdnů.

Prislušenost k české národnosti již tehdy v Rusku něco znamenala a také zavazovala. Svůj význam měly i tehdejší všeslovanské a také proruské sympatie mezi slovanskými národy v Rakousko-Uhersku.

Z psaných dějin víme, že v 10. století se Volyň stala součástí Kyjevské Rusi, ve 12. století byla součástí Haličsko-Volyňského knížectví, ve 14. století patřila Litvě a Polsku a na konci 18. století ji v rámci postupného rozebírání Polského království sousedy – Ruskem, Pruskem a Rakouskem – obsadilo Rusko.

Těch, kteří připravovali vystěhovalectví, bylo mnoho. Mezi nejvýznamnější patří František Palacký a první organizátoři emigrace František Příbyl a Josef Olič. František Palacký se v roce 1867 zúčastnil v čele 27členné delegace Všeruské etnografické výstavy v Moskvě. Více než o výstavu však šlo o setkání významných slovanských osobností, především ze států mimo ruskou říši, aby se posílily panslavistické tendence. František Palacký jednal mimo jiné i se členy vlády o možnostech imigrace Čechů do Ruska. Byl dokonce přijat carem Alexandrem II. a při této audienci byla vznesena i tato otázka. Konkrétní organizace se pak ujal bývalý správce jednoho ze schwarzenberských panství František Příbyl, narozený v Třeboni. Při hledání zaměstnání se uchytl ve Varšavě u polské zprostředkovatelské firmy a tam se seznámil s velmi příznivými podmínkami pro nákup lesů a půdy ve Volyňské gubernii. Spolu s bývalým učitelem Josefem Oličem, který pocházel z Řevničova na Rakovnicku, pak zakoupili v roce 1868 velkostatek Hlinsko v Rovenském újezdě o rozloze 1797 ha. Statek pak rozparcelovali a již v roce 1868 na půdě hospodařilo 126 rodin, které přijely z Čech. V prvních deseti letech Češi založili nebo se přistěhovali do více než 100 obcí.

Do 1. světové války Češi na Volyň vybudovali na 200 vesnic. Většinu z nich založili v lesích, které proměňovali v úrodná pole, svým příkladem učili místní obyvatele agrotechnice. Dbali na vzdělávání mládeže podle zásady J. A. Komenského - české dítě patří do české školy. Udržovali si rodný jazyk, kulturu a také vlastenecké cítění. Za 1. světové války byli zakladateli České družiny a České matice školské.

V čs. legiích v Rusku bojovalo 1585 volyňských Čechů.

Po 1. světové válce bylo území Volyně rozděleno na dvě části: východní, která připadla Sovětskému svazu, a západní, kde dvě třetiny Čechů připadli Polské republice. Toto období lze považovat za období rozkvětu a také prosperity. V roce 1925 začal vycházet Hlas Volyně, který řídil Jaroslav Perný. Objevují se české noviny a časopisy. V roce 1937 i Rodinný kalendář volyňských Čechů, který vydává Česká Matice školská v Lucku v republice Polské.

Nacistické Německo dne 1. září 1939 přepadlo Polsko, čímž zahájilo nejstrašnější válku v dosavadních dějinách lidstva. Po porážce Polska obsadila Rudá armáda – na základě sovětsko-německé smlouvy ze srpna 1939 – východní pohraničí Polska a tato část Volyně dostala název Západní Ukrajina. Rodiny polských policistů, vojáků, úředníků a veteránů 1. světové války byly vyvezeny do Kazachstánu a tam byla i řada bohatých českých rodin deportována. V zimě 1940/1941 byly v mnohých českých obcích založeny kolchozy. Dne 22. června 1941 nacistické Německo přepadlo Sovětský svaz, takže k dalším deportacím Čechů nedošlo. Tato nacistická okupace však byla nejkrutějším obdobím života české menšiny.

O vzniku a bojích čs. jednotky v Sovětském svazu mnozí volyňští Češi věděli díky své odbojové organizaci Blaník, ale rozhodující bylo, když se po České Volyňi roznesla zpráva, že v březnu 1944 byla do okresního města Rovno přemístěna 1. čs. samostatná brigáda pod vedením plukovníka Ludvíka Svobody, aby zde byla doplněna českými nováčky. V této době bylo již 447 nováčků z českých obcí z okolí Rovna zařazeno do 2. čs. paradesantní brigády v Jefremově v Tulské oblasti. Zde, přímo v Rovně, se však hlásili další četní dobrovolníci – otec a syn a někde třeba celá rodina. Hlásili

se i mladší lidé. Dohromady to bylo 11 360 osob, z nich pak bylo přijato více jak 10 525 českých volyňských nováčků včetně 424 žen. To představovalo 26,3% veškerého českého obyvatelstva Volyně. Trnitou cestou do staré vlasti jich nepřežilo 1480, z toho 3 ženy, a raněných bylo více jak 3500.

Volyňští Češi bojovali v karpatsko-dukelské operaci, ve Slovenském národním povstání, u Prešova, Levoči, Popradu, Ružomberoku, Žiliny, Liptovského Mikuláše, na Moravě i v ostravské operaci. Prošli tak bojovou cestou z Buzuluku či Jefremova až do Prahy. V zázemí za nacistické okupace, při přechodu fronty a po válce zahynulo téměř 1000 krajanů z rukou nacistů a Ukrajinské povstalecké armády - banderovců.

Volyňáci nepřišli do armády s holými rukama. Darovali jí přes osm set koní, na tři sta kusů skotu, sto devět vepřů, padesát koňských povozů s kompletní úpreží, dvě stě padesát tun mouky a obilí. Dále pak 30 psacích strojů, 500 českých knih pro vojenské knihovny a také hudební nástroje pro dva dechové orchestry. Mnoho věcných darů nebylo ani registrováno.

Volyňští Češi již na osvobozeném území Československa krátce po bojích na Dukle

Hasičský sbor Volyňáků ve Straklově před 1. světovou válkou

Volyňské Čechy na válkou zničené Volyň už nic nedrželo, a tak toužili po přesídlení do Československa, na jehož osvobození se po boku Rudé armády podíleli. Příslušná mezistátní dohoda byla díky prezidentu Edvardu Benešovi konečně v roce 1946 uzavřena a vlastní reemigrace pak proběhla od ledna do konce dubna 1947. Do Československa se vrátilo 33 070 osob tj. 9712 rodin. Některí Volyňští Češi byli také odvezeni na otrocké práce do Německa a jeli tedy po válce přímo do své staré vlasti. Jejich počty nejsou známy a také počty vojáků, kteří po válce zůstali v Československu. Odhaduje se proto, že do staré vlasti se vrátilo kolem 40 000 osob.

V roce 60. výročí této události skupina nadšenců ze Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel z Československé obce legionářské přispěla k tomu, že byl postaven pomník Volyňským Čechům - symbolický válečný hrob v Rovně - v místě čs. "komandatury".

V Žatci, městě, které je jakýmsi neoficiálním centrem Čechů z Volyně, byly na náměstí a na radnici jako výraz díky postaveny busty Dr. Edvardu Benešovi.

Bývalí vojáci se často scházeli, vyprávělo se a vzpomínalo, muži vždy "bojovali" a hlavně vzpomínali na padlé kamarády i na ty z Rudé armády, vraceli se do míst, kudy vedla jejich bojová cesta. Vzpomínali na osvobození, na konec války a na to, jak v Praze pochodovali vítězně před svým prezidentem Edvardem Benešem a svým frontovým velitelem, později ministrem obrany Ludvíkem Svobodou, kterého si vážili a měli ho rádi. Vzpomínali, jak jim lidé říkali Svobodovci, a byli na to patřičně hrdí.

Počty přímých účastníků těchto všech událostí každoročně ubývají. I v této době se však Volyňáci hrdě hlásí ke své minulosti. V devadesátých letech minulého století založili Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. Pořádají výstavy, organizují besedy, jsou vydávány různé knihy a brožury včetně zpravodaje sdružení. V Podbořanech je stálá expozice o historii Volyňských Čechů a každoročně se členové sdružení scházejí v různých krajích republiky. ■

Mirotská baptistická modlitebna v roce 1923

Z legionářských tradic Opavska

■ Jaromír Breuer, foto: autor

V roce 1914 žilo v Opavě a okolí (v tehdy Rakouském Slezsku) 45 417 obyvatel. První světová válka krutě zasáhla do jejich života. Z Opavy-města padlo 605, z tehdy samostatných Kateřinek 157 a celkové ztráty byly na frontách činily 996 mužů. Na 500 obyvatel zemřelo následkem nemoci a nedostatku potravin. Němečtí nacionalisté ještě 30. října 1918 zde vyhlásili utvoření rakouské provincie Sudetenland. Opírali se o početné jednotky Volkswehru. Nastolení moci nového státu zajistil až vstup československých vojáků 18. prosince 1918.

Müllerův dům (Komenského 8) - od roku 1928 Muzeum památky národního odboje v Opavě. V roce 1726 přestavěn na obydlí správce blízkého knížecího zámku.

Postupně se vracející čs. legionáři byli z 34. střeleckého pluku italských legií (později Střelce Jana Čapka), 21. střeleckého pluku francouzských legií a 8. pěšího pluku Slezského ruských legií. Již v únoru 1920 zajišťovali připojení Hlučínska k ČSR. Jednota Československé obce legionářské se v Opavě ustavila 11. dubna 1920. Tehdejší Matice opavská (česká osvětová organizace založená v roce 1877) jí ve svém Matičním domě poskytla první sídlo a prostory pro knihovnu. Ve 20. letech minulého století žilo na Opavsku asi 300 legionářů. Z iniciativy legionáře Františka Drahého, ředitele Masarykovy Státní vyšší hospodářské školy, vznikl přípravný výbor ke zřízení Muzea památek národního odboje, které bylo otevřeno 28. října 1928 v historickém Müllerově domě Zemského muzea (dům byl v roce 1726 přestavěn na obydlí správce blízkého knížecího zámku).

Opavští legionáři v meziválečném období vyvíjeli mnohé aktivity zejména při výchově mládeže k vlastenectví a organizovali úspěšné veřejné akce, často ve spolupráci s opavskou posádkou československé armády. Z legionářů, velitelů opavských útvarů, je třeba zmínit především generály Matěje Němce a Josefa Kourila i plukovníka

pěchoty Jana Satorie st. Ten velel opavskému pěšímu pluku 15 a následně Hranicářskému pluku 4 v Hlučíně, prvnímu čs. elitnímu útvaru určenému k obraně těžkého opevnění. Významným rodákem z Opavy-Kylešovic byl Josef David, organizátor ruských legií, poslanec a tajemník ČsOL. Za 2. světové války člen Státní rady ve Velké Británii, po ní mj. předseda Prozatímního národního shromáždění.

V září 1938 oddělovala Opavu od blízké státní hranice s nacistickým Německem linie stálého opevnění sestávající z početných pevností a pevnůstek. Po přijetí mnichovské dohody československou vládou ji naši vojáci museli opustit v ranních hodinách 8. října 1938 a před polednem přes ní do středu Opavy bez boje vjely jednotky německých pozemních vojsk. Německá část obyvatelstva je vítala s obrovským jásotem. O den dříve projel Adolf Hitler

z nedalekého Krnova přes Bruntál do Zlatých Hor a současně wehrmacht zahájil na Bruntálsku výsadkovou operaci Bruntál. Šlo patrně o největší výsadek před vypuknutím 2. světové války, provedený proti opuštěným pevnůstčkám. Nebyl úspěšný, ale přinesl Němcům cenné zkušenosti později jimi využité při útoku na belgická a francouzská opevnění v květnu 1940. Není bez zajímavosti, že 6. října se musel stáhnout i čs. XIII. strážní prapor Jakartovice, v němž rok sloužil tehdy četař Jan Kubiš. Prapor střežil výstavbu linie stálého opevnění a od února 1938 byl podřízen opavskému pěšímu pluku 15.

Legionáři z Opavska se brzy zapojili do domácího odboje, zejména v Obraně národa. Nacisté za to popravili plukovníky Jaroslava Konečného a Jana Vlachého a další. Velkou osobností našeho zahraničního odboje se stal Heliodor Pika, rodák ze Štítiny. Jeho skvělá vojenská kariéra začala v Opavě u c. k. 15. zeměbraneckého pluku a tragicky skončila po nezákonném procesu 21. 6. 1949 popravou v Plzni-Borech. Dnes jej připomíná pamětní deska na budově magistrátu Statutárního města Opavy, jehož je od roku 2000 čestným občanem in memoriam. V kasárnách na Jaselské ulici, nyní využívaných 53. brigádou průzkumu a elektronického boje Generála Heliodora Píky, je od roku 2002 pamětní deska brig. generála Satorie. Na blízké budově bývalých Nových kasáren i VGJŽ (Krnovská 71) byla 28. 5. 2012 odhalena pamětní deska Janu Kubišovi. Československým legionářům je věnována i pamětní deska na budově Slezské univerzity v sousedství pamětní desky k návštěvě prezidenta Masaryka v Opavě v roce 1924. ■

Literatura

Halabíková J.: *Českoslovenští legionáři - rodáci a občané okresu Opava 1914-1920. Opava 2001.*
Křenová V.: *28. říjen a vznik legionářského muzea v Opavě. Opava 2008.*
Breuer J.: *Opevnění a vojenské památky Opavska. Opava 2011.*
Volný L., Breuer J. a kol.: *Vojenská historie a osobnosti Posádky Opava. MO Praha 2012.*
Breuer J.: *V Opavě odhalili pamětní desku Jana Kubiše. In: Historie a vojenství, LXI, 2012, č. 4.*

Naučná stezka Československé opevnění z let 1936 – 1938 v okolí Stříbra

■ Jiří Pitoňák, foto: archiv Klub vojenského opevnění Stříbro

Historie vzniku naučné stezky Československé opevnění z let 1936 – 1938 v okolí Stříbra se začala psát zhruba před šesti nebo sedmi lety. V oblasti západních Čech do této doby existovalo prakticky jen jedině stabilní muzeum opevnění – a sice u kláštera v nedalekých Kladrubech. Se vzrůstajícím zájmem široké veřejnosti o bývalé čs. opevnění se i ve Stříbře začaly objevovat první snahy o rekonstrukci vybraných pevnůstek.

Tehdy se ale jednalo o činnost v podstatě izolovaných skupinek nadšenců s různorodými představami a cíli. Postupem času však přibývaly i po celých západních Čechách další rekonstruované objekty a brzy bylo jasné, že má-li naše činnost mít smysl a chcem-li nějak oslovit i širokou veřejnost, bude potřeba spojit své síly a hlavně nabídnout návštěvníkům něco víc než jen jednotlivá řopiková muzea. Vznikl tedy nápad sjednotit stávající snahy a propojit opevnění do souvislé naučné stezky. Zdejší linie opevnění k tomu skýtala přímo ideální podmínky – dochovalo se zde množství typově různorodých a zajímavých pevnůstek, navíc v přírodně i historicky atraktivní lokalitě.

Velká dávka nadšení, vztah k historii vlastního národa a v neposlední řadě pochopení rodiny a nejbližších přátel – to všechno jsou vlastnosti nezbytné k tomu, abyste mohli být „bunkrologem“. Kromě toho ještě dost investovatelného volného času a především nemalé finanční prostředky. Pokud jde o ně, z počátku šlo všechno z „vlastní kapsy“. Později se podařilo dojednat pravidelný finanční příspěvek i ze strany města, ale nakonec největší podporu pro věc projevila v roce 2012 svým projektem ČsOL. Teprve tehdy se mohla věc začít brát opravdu vážně.

Pokud vše půjde podle našich představ, tak po dokončení projektu by si návštěvník po prožití naučné stezky měl vytvořit ucelenou představu o výstavbě, typologii a konstrukci lehkého opevnění s důrazem na oblast západních Čech a okolí Stříbra. Trasa stezky byla po několika uvažovaných variantách nakonec zvolena tak, aby kopírovala linii pevnůstek podél řeky Mže spojující vlakovou stanicí ve Vranově a nádraží ve Stříbře. Nedílnou součástí stezky by tedy měly tvořit především samotné zrekonstruované objekty opevnění, kdy každý bude pro návštěvníka

jiný a něčím zajímavý. To vše s důrazem na maximální historickou věrnost, s využitím nejrůznějších historických pramenů – dobových fotek, archivních dokumentů, literatury, poznatků z terénu a vzpomínek pamětníků. Není bez zajímavosti, že naučná stezka by měla mít i svoje vlastní webové stránky obsahující vícejazyčné verze panelů a další informace a zajímavosti, které se do stezky nevešly. Jednotlivé panely budou s webovými stránkami propojené

prostřednictvím QR kódů a návštěvník, disponující např. chytrým telefonem s internetem a čtečkou, tak může mít tyto informace přímo na místě a stále aktuální. Vše záleží na dostupných finančních prostředcích a časových možnostech autorů.

Vzhledem k mnoha okolnostem, majícím vliv na zdárné dokončení projektu, rozhodli jsme se v první fázi přistoupit k rekonstrukci samotných objektů a ke zřízení menších informačních panelů vztahujících se přímo k nim. Později přibudou i hlavní informační cedule. Na trase stezky se nachází celkem 22 objektů z r. 1937, 4 z r. 1936 a také 2 civilní objekty v roce 1938 upravené jako improvizovaná stanoviště. Dnes je rekonstrukce dokončena u 10 objektů a další 4 jsou rozpracované. Jako muzeum, tj. pevnůstky otvírané pro veřejnost včetně originální dobové výstroje, výzbroje a s výkladem průvodce, slouží už dnes 4 objekty a v budoucnu celkem 5 objektů.

Na naučné stezce aktivně spolupracují čtyři lidé ze dvou historických klubů (Klub vojenského opevnění Stříbro a KVH 18. pěší pluk Plzeň) a další jednotlivci přispívají, zejména archivními materiály a dobovými fotografiemi. ■

KVO Stříbro: <http://www.kvostribro.cz> ■ KVH 18. pěší pluk Plzeň: www.domobrana.net

Slavkovské memento 2013

■ Tibor Dávid, foto: autor

Akce nesoucí tento název je zaměřena na práce z oboru literatury faktu, zejména s válečnou a vojenskou tematikou. Poprvé se uskutečnila v roce 2005 u příležitosti 200. výročí bitvy tří císařů u Slavkova v roce 1805. Od samotného počátku je součástí literární a výtvarná soutěž určená pro žáky ZŠ a studenty SŠ. Pravidelně se zúčastňují žáci a studenti ze Slavkova a okolí, dále také z Uherského Hradiště, Letohradu, Jaroměře, ale i studenti vojenské střední školy z Moravské Třebové. Vedle hlavního organizátora, kterým je slavkovský zámek, se na organizaci soutěže podílí Klub autorů literatury faktu a Československá obec legionářská, konkrétně její jednotka Brno 2. Záštitu přebírají město Slavkov, hejtman Jihomoravského kraje, Vojenská akademie Vyškov a v posledních ročnících také generální konzul Ruské federace v Brně.

V letošním roce porota, jejímž předsedou byl publicista a historik Jan Kux z Klubu autorů literatury faktu, hodnotila celkem 168 prací, z toho 136 literárních a 32 výtvarných, které předložilo 175 autorů. Vyhlášenými tématy byly „Války – neválky“ a „Humor a satira ve válce“. Dne 26. dubna, kdy proběhlo s napětím očekávané slavnostní vyhodnocení, byla udělena řada cen a čestných uznání.

Za výtvarné práce byly odměněni žáci ZŠ Tyršova i Komenského Slavkov. Zbýlé čtyři ceny putovaly na ZŠ Šaratice. V kategorii SŠ všechny ceny získali studenti Gymnázia Bučovice. Za poezii byli oceněni žáci ZŠ Komenského a Tyršova ze Slavkova, ISS Slavkov gymnázium v Bučovicích a Uherském Brodě. V kategorii prózy bodovali žáci ZŠ Svatobořice-Místřín, ZŠ Komenského Letohrad, ZŠ Tyršova Slavkov a žáci z víceletých gymnázií Bučovic a dokonce třikrát z Vyškova. Za dlouhé prózy s jedinou výjimkou z Vyškova brali ceny studentky a studenti Gymnázia Uherské Hradiště. Obráceně dopadlo hodnocení kratších prozaických prací, kde bodovalo zejména gymnázium Vyškov. Po jednom ocenění získali studenti z gymnázií Uherské Hradiště, Pardubice a dvě ocenění si převzali také studentka a student Vojenské střední školy z Moravské Třebové.

Generální konzul Ruské federace Andrej Jevgenjevič Šaraškin ocenil Barboru Kulihovou z Gymnázia Uherské Hradiště. Zvláštní cena pak byla udělena Tadeáši Kratochvílovi z Gymnázia a střední pedagogické školy v Přerově za obsáhlou práci o historii čs. legií na Rusi. Ten shodou okolností přebíral za stejnou práci 1. cenu v Moravském zemském muzeu v Brně. Ocenění žáci a studenti vedle diplomů obdrželi knižní dary z nakladatelství Doplněk, JOTA, Akademického nakladatelství CERM a Nakladatelství Moravská Bastei – MOBA. Vítězové pak navíc poukázku na zájezd do Terezína, kterého se také 19. května zúčastnili.

Soutěž ukázala, že jsou žáci a studenti svými pedagogy dobře vedeni, dovedou uchopit a zpracovat na solidní, či dokonce vysoké úrovni témata, která nejsou v současnosti zrovna na výsluní popularity. Objevily se však také i nepřilíš žádoucí pokusy o idealizování vojáků nacistického Německa. Snad je to i tím, že dnes ani řada učitelů vlastně neví jaký postoj mají k poměrně nedávným historickým událostem zaujmout, natož jak je pak žákům vykládat. Naopak pozitivní je skutečnost, že oproti předchozímu ročníku počet soutěžících i přihlášených v každé kategorii vzrostl. ■

Kronikář trosek Londýna aneb příběh malíře-vojáka Karola Molnára

■ Pavel Šmidrkal, foto: archiv autora

Snad už je nepsaným pravidlem, že čím větší umělec, tím složitější život a spletitější osud ho provází. Zvláště platný je tento příměr pro osoby, které zastihl úder, jakým byla druhá světová válka.

Mladý malíř Karol Molnár odchází v roce 1938 z Československa do Paříže jako stipendista přímo do ateliéru Františka Kupky, kde dozrává pod jeho vedením v umělce, kterého sám věhlasný malíř tituluje slovy milý příteli. Do té doby realistické malbě oddaný Molnár je oslněn moderním uměním a začíná vytvářet první abstraktní obrazy, které jako milovník hudby a zručný klavírista uvádí do výtvarného světa pod společným názvem hudební motivy. (O sedmdesát let později tyto kompozice nevelkých rozměrů budí vzrušení dražitelů na pražských aukcích, jsou ceněné, žádané a stávají se téměř nedostupné běžnému sběrateli.)

Jako pokyn k činu zapůsobí vyhlášením války Francie nacistickému Německu a Karol Molnár reaguje na výzvu profesora Kupky odchodem do armády, aby následně v Anglii pokračoval se službami u čs. samostatné obrněné brigády v Leamingtonu. Tam se rychle rozloučil s malbou poetických pařížských kaváren, dal sbohem proslulému francouzské krajině a dívkám v baletních školách a začal svá plátna horečnatě plnit zpodobňováním válečného utrpení.

Jeho práce zachycují strach v ulicích rozbitých po náletech, nahlíží do podzemních krytů, plní se výjevy z polní nemocnice a operačních stolů, jsou svědectvím trýznivých dnů a nocí pod nebem posetým bombardéry nepřítele. Úzkost, strach a bolest se tu hluboce zapisuje do tváří žen a dětí ztracených v beznadějném čase.

Stupňující se tlak válečných běsů nalomí jeho psychiku natolik, že svléká uniformu, ale zůstává u své jednotky jako civilní osoba. A dál maluje – portréty svých druhů, podobizny osob posekaných mečem války, ale také denní činnost v týlu jednotky. V letech 1942–1943 vystavuje v Londýně (také v Glasgow, Leamingtonu) a mezi návštěvníky galerie patří i Jan Masaryk či manželka Edvarda Beneše paní Hana. V březnu roku 1945 se žení s českou ošetřovatelkou děti Janou Trandafírovou. Spojuje je hudba, obrazy, literatura.

První a poslední pocit ilustrativního objetí svou vlastí zažívá Karol Molnár při návratu z Anglie na půdu svobodného Československa. Doprovázejí ho dva kufrы srolovaných pláten, které nečekaně a nenávratně zmizí před cílem. Ztráta ho trápí, ale malování propadá s novou silou, soustřeďuje se na fauvisticky vyznívající obrazy koní (nezanedbával je ani v Anglii), které byly jeho celoživotní láskou, a později přidává i pražská zákoutí, kytičky, zátiší a řidčeji i podobizny. Opět se na chvíli vrací

k abstrakcím, které stoupají kvalitou provedení ke stejnému vrcholu, jako už před válkou. Ojedinele nachází odlehčení malováním aktů.

Doma se brzy ocitá na šedé lince jako voják ze západní fronty, téměř rezignuje na potřebu samostatně vystavovat, většinou se prezentuje na kolektivních výstavách a usidluje se na dlouhá léta jako restaurátor do Vojenského muzea v Praze. V bezdětném manželství má prostor malovat, o méně je vidět ve společnosti, o to víc ho pohlcuje práce. Odhaduje se, že vytvořil během svého života až dva tisíce olejomalb a podobný počet kreseb a akvarelů roztroušených v Paříži, Londýně, Praze a později překoupených i do Vídně. Zvláštním zásahem podivné prozřetelnosti je minimálně viděn na rodném Slovensku, kde měl uspořádanou jedinou větší výstavu v Záhorské galerii v Senici v roce 1991.

Triumfální cestu k milovníkům umění mu třicet let po jeho smrti otevřela reprezentativní výstava obrazů v pražském Rudolfinu v roce 2011, kdy šedesát obrazů z jeho pozůstalosti za jedno odpoledne a večer zhlédlo téměř tisíc návštěvníků. V současné době je ve stádiu vážných příprav další jeho výstava, která by se měla uskutečnit v pražských Sovových mlýnech zásluhou mecenášky umění paní Medy Mládkové.

Je až tragické, že taková postava, jakou v dějinách československého výtvarného umění Karol Molnár představuje, se tak těžce a pomalu probíjí na zasloužené výsluní. Teprve v této době začíná být vnímán s odpovídající vážností, přestože jeho talent dávno předtím, než ho zdlouhavě rozpoznávali historici umění, měl za jednoznačně prokázaný mistr evropského malířství František Kupka. ■

Vztah Rusů k čs. legionářům i historii se mění

■ Bernard Panuš, foto: Milan Mojžíš

Když na přelomu 80. a 90. let 20. století padly komunistické vlády v zemích střední a východní Evropy, obnovily se možnosti jednak pokračovat v práci na zpracování historie a připomenutí dějin I. čs. odboje v Rusku, započaté již samotnými čs. legionáři v letech 1918–1920 a prováděné pak po celá 20. a 30. léta až do okupace českých zemí německou armádou, jednak začít objevovat pravdivou historii I. světové války a občanské války v bývalé ruské říši v samotném Rusku.

Ruská historiografie byla možná určitým způsobem zvýhodněná, protože dějiny zmíněného období zpracovávali nejrůznějšími způsoby již ruští historici, politici a vojáci v emigraci, a to nejen v období naší I. republiky, ale kontinuálně i dále, např. v 50. a 60. letech. Později byly tyto práce po ruce k novému vydání. Tato publikační činnost se však žádným způsobem netýkala obyvatelstva SSSR. Tomu byl určen živý sovětský dějepis. V čs. prostředí existovalo dost kvalitních historických prací na daná témata z 20. let naší meziválečné svobody, některé činnosti však – jako například udržování památníků našich padlých na ohromných prostorách bývalého ruského impéria – nebylo možné provádět. Výjimkou bylo východní území meziválečného Polska, které ovšem později také připadlo Sovětskému svazu.

Je třeba se trochu zmínit o publikační činnosti k danému tématu na všech stranách, protože to může pomoci pochopit minulé i současné tendence mezi oběma národy pokud jde o danou problematiku.

Co se týká již zmíněných starších čs. a ruských historických prací, je nutno zdůraznit, že z obou stran trpěly jakousi zanedbaností do sebe sama. V ruských vzpomínkách a historických dílech bývali Čechoslováci zmíněni jen málo a nebo, dosti často, v nelichotivém spojení s údajným odcizením ruského zlatého pokladu, vydáním adm. Kolčaka a podobně. O boji čs. vojáků v řadách ruské císařské armády od roku 1914 se v ruském prostředí psalo docela minimálně (ačkoliv je nutno uznat,

že účast České družiny a dokonce i Čs. brigády byla v bojích milionové ruské armády marginalitou). Protibolševická východní fronta pro mnoho Rusů v emigraci vznikla až na přelomu let 1918–1919, s příchodem adm. Kolčaka k moci. Existovaly ale práce gen. Chodoroviče o čs. odboji v Rusku, odpověď gen. Inostranceva na pamflety gen. Sacharova, který ve svých spisích, vydávaných za německé peníze, psal úplně nesmysly, atd.

Ale ani čs. historiografie nebyla bez chyb. Zatímco se v tzv. plukovních kronikách rozebíral každý boj až minutu po minutě a místo zde na věčnou památku našli mnozí čs. legionáři, nejen důstojníci, ale i obyčejní vojáci, spolupracující ruské jednotky byly mnohdy zmíněny jen okrajově, často se zkomoleným názvem pluku. Převažujícím dojmem bylo, že špatně oblečení a vyčvičení vojáci ruské armády čs. legiím moc nepomohli. Situace byla ale mnohem složitější a současně jiná v září 1918 a jiná např. v prosinci 1918. Důkladnější práce o ruských protibolševických jednotkách bojujících bok po boku s čs. legionáři v českém jazyku nevyšla dosud. Co se týká politického hodnocení ruského protibolševického hnutí na východě Ruska, v ČSR jednoznačně převažoval levicově-pokrokový názor, propagovaný zejména představiteli ČsOL. Některé serióznější historické rozborly politického pozadí protibolševického Ruska v českém jazyku vyšly až nedávno a mnoho práce na české historiky v této oblasti čeká.

Ruská a čs. meziválečné historiografie tak stály spíše vedle sebe, než aby

autoři z obou stran hledali co nejpravdivější společný obraz historie, ačkoliv se mnozí osobně znali. Sovětská historiografie, ale i vzpomínky jednotlivců atd., byly převážně poplatné bolševické ideologii. Střízlivým pohledem řečeno – neměli jsme si s Rusy ve výše uvedeném slova smyslu co vycítat.

Když došlo k přelomovému konci komunistického experimentu, hlad po nejrůznějších informacích o historii byl na obou stranách – u Rusů i u Čechů – obrovský. Všichni začínali s tím, co měli k dispozici, včetně různých mýtů, fám a polopravd. Literatura byla jen stará a málo dostupná.

Rusové se mnohdy chytili mixu sovětského a částečně emigrantského výkladu historie, neopřehledného o soudobé archivní výzkumy. To jsou ty neustále opakované televizní pořady a časopisecké články o údajně odcizeném ruském zlatém pokladu, o původu Legiobanky, o penězích na akci ruské pomoci apod. Serióznější ruští historikové se ovšem pustili do práce v archívech a výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat. Po množství nových vydání staré emigrantské literatury, paměti politiků a vojáků, historií armády adm. Kolčaka začaly vycházet časopisecké články, sborníky statí a pak i knihy na nejrůznější témata z dob I. světové války a zejména z dob občanské války v Rusku. Historického zpracování se dočkal mnohý pluk ruské císařské i Kolčakovy armády, děje v dobách občanské války v kdejakém městě na Uralu a v Sibíři, politické pozadí protibolševických vlád existujících před adm. Kolčakem i při něm. Až se konečně stalo nevyhnutelné a někteří ruští

historici si už se začátkem nového tisíciletí uvědomili potenciál vojensko-historických knih napsaných mezi válkami v Československu a obrovskou šíří materiálu našich archivů. Naučili se česky a uskutečňují to, co mělo přijít už dávno – historické knihy psané na základě ruských, československých a sovětských pramenů. Příkladem jsou knihy známého ruského historika A. M. Kručina, zejména ovšem jeho „Pád rudého Jekatěrinburku“. Jiní historici, jako např. Oleg Budnický ve své knize „Peníze ruské emigrace: Kolčakovské zlato 1918–1957“, bourají fámy o krádeži ruského státního pokladu. Současně se někteří Rusové v rámci zájmu o historii svých měst a vesnic začali zajímat o hroby čs. legionářů a o pozůstatky památníků u těchto hrobů. O některých místech posledního odpočinku čs. vojáků věděli Rusové dříve, než se tam dostali čeští zajímci o danou problematiku. Všechno toto vedlo ke vzájemné spolupráci. Přirozené je nutně si uvědomit, že pro Rusy jsou Čechoslováci jen malou částí jejich historie a že ruští historici mají neprobádané i mnohé další úseky vlastních dějin.

Zdá se, že po pádu totality ze sebe musela česká obec zájemců o vojenskou historii nejprve setrást určitou nechuť ke všemu ruskému (sovětskému),

a po značných částech Ruské federace. Je jen potěšitelné, že na těchto projektech spolupracují jak státní orgány Ruské federace, Ruskou federaci podporované občanské sdružení „Vojenské památníky“ a orgány samosprávy, tak i ruští zájemci o vojenskou historii z řad historiků a klubů vojenské historie. Tyto projekty jsou postaveny na pevný základ mezistátní smlouvou mezi ČR a Ruskou federací o péči o válečné hroby. Kromě toho byla navázána spolupráce mezi českými a ruskými archivy, která už také přinesla své plody v podobě několika výstav.

Zářným případem oboustranně výhodné spolupráce je zatím poslední akce v Kunguru, jeho okolí a v Permu. Ve spolupráci Permského kraje, Permského vlastivědného muzea (zejména D. Lobanova), administrace města Kunguru, občanského sdružení „Vojenské památníky“, Československé obce legionářské, Ministerstva obrany ČR, klubů vojenské historie z Permu, Jekatěrinburku, Šadrinska a dalších subjektů se podařilo ve dnech 6.–10. 10. 2012 uskutečnit sérii vzájemně provázaných akcí, které měly dopad i na ruskou veřejnost. Dne 6. 10. 2012 se konal za účasti Rusů i Čechů v legionářských, bělogvardějských i sovětských uniformách pochod po stopách

5. čs. střeleckého pluku od Kišerty do Kunguru. Dne 7. 10. 2012 byla kromě jiného odhalena putovní výstava o čs. legích v Rusku v letech 1914–1920 v muzeu v Lysvě a později delegace ČsOL a MO ČR položila květiny k pamětní desce padlým vojákům bělogvardějské a čs. armády ve stanici Kyn. Dne 9. 10. 2012 byl zahájen festival čs. vojensko-historického filmu v Permu a konečně dne 10. 10. 2012 byl odhalen nový památník padlým čs. legionářům v Kunguru (na snímcích). Zejména odhalení památníku v Kunguru se účastnila jak ruská veřejnost, tak ruská armáda, žáci policejní školy, novináři, a přirozeně též politici. Událost proběhla výtečně, k plné spokojenosti všech zúčastněných stran. Ohlas v ruských sdělovacích prostředcích byl dobrý, ohlas v českých médiích téměř žádný.

Část občanů Kunguru nechala událost chladnou v tom smyslu, že se o historii vůbec nezajímá. Je to však u nás jiné? Třeba mezi naši mládeží? Jinak byla informovanost o chystané události mezi obyčejnými obyvateli města překvapivě vysoká. Přirozené se po akci objevily i negativní reakce na internetu. Ty se však objevují vždy a všude, zejména v anonymním prostoru celosvětové počítačové sítě. I v českých internetových diskuzích jsou účastníci schopni zkřivitovat nelítostně úplně všechno, přičemž někteří kritizují tím více, čím méně o tématu vědí.

V Rusku se ovšem nejednalo o první společné akce. V nejbližších letech bude odhaleno množství dalších památníků. K vydání je připraveno několik knih, jejichž obsah se týká také čs. legionářů v Rusku a jejichž autoři jsou zárukou co možná nejvíce objektivního pohledu na společnou historii.

Členové ČsOL jsou zvaní na akce např. do Jekatěrinburku, Buzuluku, Irkutsku, Novosibirsku i jinam, členové ruských klubů vojenské historie naopak do ČR a na východní Slovensko. Putovní výstava o čs. legích zamíří po Lysvě do dalších ruských měst. Vzhledem k výše uvedenému můžeme tedy do budoucna hledět s optimismem. ■

než znovu přišla na chuť východním tématům. Publikační činnost u nás je slabší než v Ruské federaci, ačkoliv se situace lepší. O co méně vychází článků a knih, o to větší důraz je v českém prostředí kladen na nalezení hrobů čs. vojáků a obnovení památníků u nich. Stejně ale muselo uběhnout zhruba 15 let od pádu komunismu, než se po některých soukromých expedicích po stopách hrobů na Sibíři do akce pustily naše úřady. Nyní je ovšem situace velice dobrá. Péči Ministerstva obrany ČR, sekce péče o válečné hroby, Československé obce legionářské a dalších subjektů je již několikátým rokem v běhu projekt Legie 100, jehož důležitou (ovšem nikoliv jedinou) součástí je postupné obnovování nebo budování památníků se jmény padlých čs. legionářů na Ukrajině

Z města, kde se rodily čs. legie

V říjnu 2007 jsme se s manželkou přestěhovali do Kyjeva. Dočasně, protože jsem zde dostal práci tiskového mluvčího Delegace Evropské unie. Na Ukrajinu i do Kyjeva jsem však jezdil i dříve, a proto jsem věděl, jakou roli sehrało toto město v historii vzniku československého státu. Věděl jsem, že tady „někde“ vznikaly zárodky československých legií, že sem kdysi přiletěl i Tomáš Masaryk na jejich „inspekci“, ale na tom moje znalosti více méně končily.

Jaké však bylo naše překvapení, když jsme začali objevovat okolí našeho nového bydlení! Necelých sto metrů od našeho bytu se nachází Michajlovský klášter, kde se od srpna 1914 formovala Česká družina, zárodek budoucích československých legií. Po několika dnech jsme objevili na Volodymyrské ulici několik pamětních desek, například na bývalém domu Praha, který patřil české krajaně obci a kde desku umístila Československá obec legionářská.

Když se tehdy blížil 28. říjen, řekli jsme si s manželkou, že prostě musíme zajít k pamětní desce České družiny

a přinést sem kytičku a zapálit svíčku. A činíme tak dodnes, i když za oněch pět let, co zde žijeme, se naše domácnost rozrostla o další dvě osoby - Čechy, kteří se narodili v Kyjevě, měšť tak úzce spjatém s našimi legiemi.

Minulý rok to však bylo poprvé, co se naše dcera začala ptát, co je to za pamětní desku, kdo to byli ti legionáři, jak se to stalo, že se dostali až do Kyjeva, apod. Musím přiznat, že vysvětlit čtyřletému dítěti smysl a podstatu tehdejších dějin bylo nad míru náročné (neustálé dotazy „Proč?“), ale až neuvěřitelně dojemné. Nechci se zde pouštět do podrobností, aby nezněly příliš pateticky, ale naši holčičce jsme řekli, že se úplně normální pánové a tatínkové, Češi a Slováci, co se nějakou podobnou shodou okolností jako my dostali až do Kyjeva, rozhodli mít vlastní domov zemi, kde by se cítili doma. A že řada z nich se pak po několika letech snažení o ten domov (nemluvíli jsme o válčení a umírání) toho ani nedočkala, ale že jejich sen se stal skutečností a že ten domov, Československo, skutečně vznikl. A že díky NIM dnes my máme taky ten svůj domov, kam se můžeme kdykoliv vrátit a kde také bydlí její babičky a dědečkové. A že proto bychom na tyto pány a tatínky (naše legionáře) nikdy neměli zapomenout. A měli bychom jim být za to moc vděční.

Naše vyprávění a vysvětlování jsme zakončili tím, že právě proto půjdeme položit kytičku a zapálit svíčku k desce, která je věnovaná jejich památce. A tak jsme 28. října 2012 byli už čtyři (i když ten nejmladší to prospal), kdo si zavzpomínal na československé legie. Dokud budeme v Kyjevě, budeme tak činit každého 28. října!

David Stulík, Kyjev

8. střelecký pluk Slezský

Před několika dny jsem měl možnost navštívit Mezinárodní veletrh obranné a bezpečnostní techniky IDET v Brně, abych mohl vidět expozici ČsOL věnovanou replice legionářského vlaku. Dostal se mi do rukou kromě zajímavých prospektů také časopis Legionářský směr, jehož stránky nyní využívám k následující výzvě nebo spíš prosbě.

Celá akce, která je součástí projektu Legie100, mě natolik oslovila, že jsem se rozhodl oprášit pozůstalost po svém dědečkovi. Ten v roce 1917 vstoupil do čs. legií v Rusku a byl zařazen k 8. střeleckému pluku Slezskému, rota číslo 3. S tímto plukem prošel celou anabází a vrátil se jako jeho člen také zpět do vlasti. Rozhodl jsem se proto o tomto pluku dovědět co nejvíce a sehnat pokud možno víc materiálů. Žádám proto

čtenáře tohoto časopisu i všechny zájemce o historii světové války o zaslání jakýchkoliv materiálů, naskenovaných fotografií, vzpomínek vojáků a jiných věcí týkajících se právě již zmínovaného 8. pluku.

Pokud se mi podaří nashromáždit dostatek materiálů, rád bych ke stému výročí vzniku pluku vydal publikaci nebo případně udělal i jinou vzpomínkovou akci. Předem děkuji všem za pomoc a věřím, že se mezi čtenáři Legionářského směru najdou rodinní příslušníci vojáků bojujících v pluku jako můj děda. Budu se také moc těšit na další akce týkající se výročí legií, kdy se zajímavým způsobem připomíná hrdinství našich otců a dědů.

Petr Klapil, člen ČsOL

Objednejte si Legionářský směr!

Vážení příznivci časopisu Legionářský směr. Vzhledem k velkému zájmu o jednotlivá vydání časopisu Legionářský směr, rozhodli jsme se Vám umožnit objednat si jeho další vydání.

Jde o čísla 3 a 4, která vyjdou ve druhé polovině roku 2013, konkrétně koncem září (č. 3) a koncem prosince (č. 4). Písemné objednávky je třeba do 15. září 2013 zaslat písemně na adresu **Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2**, nebo e-mailem na adresu **lenkladi@centrum.cz**.

Cena jednoho výtisku včetně poštovního činí 40 Kč, za obě vydání tedy 80 Kč. Tuto částku zašlete prosím na číslo účtu **33633111/0100** buď bankovním převodem, nebo poštovní poukázkou A. Jako variabilní symbol uvádějte **2012** a do popisu příkazce nebo zprávy pro příjemce **zadejte příjmení plátce**.

Případné dotazy rád zodpovím na telefonním čísle **224 266 241**, mobil **734 315 601**.

Šéfredaktor Legionářského směru Ladislav Lenk

Obnovíme tradici legionářských uniforem pro Hradní stráž?

Vážená redakce, velmi mě oslovil Váš časopis Legionářský směr a připomněl mi časy mého dětství. Tatínek byl četař ruské legie a já s mladším bratrem Zdeňkem jsme v té tradici byli vychováni. Jezdilo se za prezidentem Masarykem do Lán, opakovaně na Pražský hrad a zejména na nedělní slavnostní střídání stráží. Sama hradní stráž byla ustrojena v historických legionářských uniformách a v bočních křídlech v přízemí budov na prvním nádvoří byly strážnice s vojenskou hotovostí. Nedaleko Lvího dvora císaře Rudolfa II. byl dlouho

medvěděvec s medvědy, které dovezli legionáři ze sibiřské anabáze. Stálo by za zvážení obnovit tradici legionářských uniforem pro Hradní stráž alespoň při některých příležitostech. Jako celek by to bylo velmi efektivní - podobně jako když Rusko obnovilo historickou kremelskou stráž a prezident USA vzácným návštěvám demonstruje přehlídku vojáků v uniformách armády G. Washingtona, zakladatele USA.

S pozdravem Ing. Jiří Majrich, Praha 6

Oprava mylných informací

Vážený pane šéfredaktore, zveřejněte laskavě opravu mylných informací v článku Vojenské památníky mají své příznivce a ochránce (časopis ČsOL Legionářský směr 1/2013, str. 36):

1. Vladimír Štrupl je sice jedním ze zakládajících členů Spolku pro vojenská pietní místa o.s., ale není výhradním autorem. Autorství projektu si ani nikdy sám nepřivlastňoval.
2. Adresa sídla spolku není určena k zaslání příspěvků. Výkonný výbor spolku nikoho nepověřil shromažďováním dat. Garanti pro zpracování zaslanych příspěvků jsou tito členové: pro ukládání VPM z ČR a zahraničí: jiri.portes@vets.cz, pro jižní Čechy: vojtech.stranik@vets.cz, pro Slovensko: fvabel@seznam.cz.

3. Spolek pro vojenská pietní místa o.s. je naprosto samostatný a nezávislý, není nikomu podřízen a je řízen členy výkonného výboru.

Pevně věřím, že článek paní Lenková napsala v dobré víře, aby propagovala činnost Spolku pro VPM a výše zmíněnou opravou se vše vysvětlí a uvede na správnou míru. Reakce z naší strany zřejmě měla přijít již po prvním zveřejnění článku, který jsem pravděpodobně nepřečetl dosti pozorně.

S pozdravem Vladimír Štrupl, místopředseda občanského sdružení Spolek pro vojenská pietní místa, o.s.,

Legionářský směr se mi moc líbí

Dobrý den, děkuji vám za zaslání časopisu Legionářský směr. Moc se mi líbí a je tam spousta zajímavých článků včetně těch, které se přímo netýkají československých legionářů, jako například články o parašutistech z Anglie nebo články ze současnosti. Přeji vám i nadále hodně úspěchů i čtenářů.

Michal Jandzík

Ad) Šlo o odpor

V časopise Legionářský směr č. 1/201 v sekci Redakční pošta mě zaujal příspěvek p. Doc. PhDr. Radomíra Choděry, CSc. pod názvem „Šlo o odpor“. Chtěl bych k tomuto stanovisku dodat jenom „pojmoslovi“:

1. Odboj
Organizovaná vojenská, informační i politická podpora fronty v týlu nepřítele domácím obyvatelstvem v době války. Vzniká jako důsledek skutečné války, nikoliv propagandy či zákona. Z neznalosti či záměrně bývá zaměňován s pouhým odporem, jehož je vyvrcholením. Odboj lze porazit, odpor lze odstranit pouze s příčinami, které jej vyvolávají.
2. Odpor
Reakce části společnosti na jakýkoliv nový společenský pohyb. Je nevyhnutelný vždy, když se jakákoliv změna dotýká podstatných zájmů větších skupin lidí. Lze jej částečně zmírnit nebo skrýt, ale ne porazit. Někdy vymírá až po mnoha generacích. Opírá-li se odpor o vnější ozbrojenou moc, mění se v odboj.

Tímto, by mělo být vše jasné. Děkuji.

Ing. Igor Vrečník

Uctili jsme památku Josefa Koláře

Dne 14. dubna 2013 Jednota ČsOL Strakonice spolu s KVH Čeští Lvi uctila památku vojína Josefa Koláře v obci Třítim položením kytičky u jeho pomníku. Josef Kolář po okupaci Čech a Moravy vstoupil do Vládního vojska, kde se stal příslušníkem 3. praporu v Písku. S ním byl v roce 1944 odeslán do Itálie ke střezení železnice před útoky partyzánů. Jednalo se o plánovanou akci německých okupantů ve snaze zbavit se v Čechách Vládního vojska, které by mohlo proti okupantům řídit ozbrojené povstání. Stejně jako mnoho dalších „vladařů“ i Josef Kolář záhy přeběhl k italským partyzánům a přes Švýcarsko se dostal do Francie, kde vstoupil do čs. samostatné obrněné brigády, se kterou se účastnil obléhání přístavu Dunkerque. Dne 15. dubna příslušník „Oddílu kanonů proti útočné vzbě“ svobodník Josef Kolář (W231) padl při nepřátelském dělostřeleckém přepadu postavení Wam West u přístavu Dunkerque (viz webové stránky Severní Československa).

Radek Marcin, místopředseda Jednoty ČsOL Strakonice

Zveme vás na akce

13. – 14. července

Druhý ročník cyklistického přejezdu MRŠ-TGM, Košáříská, Hodonín

20. července

Uctění památky sestřelených amerických letců, Teplice

27. července

Legionářský marš po hraničních hřebenech českého Těšínska, Bystřice – Nýdek

6. – 9. září

4. ročník mezinárodního sportovního setkání a klání Modrých baretů, Brno

6. září

Slavnostní večer Pocta válečným veteránům, Praha

7. září

Rekonstrukce bitvy na Piavě, Jaroměř

10. září

WOLFRAM – sportovně-branná soutěž k počtě čs. parašutistů, Křenovice

11. září

Vlčí máky válečným veteránům 2013 – Živá kronika a Z každého rožku trošku, Hranice na Moravě

14. září

Vzpomínka na T. G. Masaryka, Lány

18. září

Vlčí máky válečným veteránům 2013 – Živá kronika a Z každého rožku trošku, Mikulov na Moravě

19. září

Vlčí máky válečným veteránům 2013 – Živá kronika a Z každého rožku trošku, Ivančice u Brna

19. – 20. září

Setkání příslušníků čs. tankové brigády Východ a obrněné brigády Západ, Moravská

21. září

Vzpomínka na padlé hraničáře, Dolní Světlá

21. září

Setkání příslušníků 1. mpr SFOR, Mikulov, Bořetice

22. září

Účast na pietním aktu v Arcu, návštěva míst v okolí Piavy u příležitosti 95. výročí bojů čs. legionářů, Itálie

5. října

Střelecká soutěž O putovní pohár Marie Ljalkové

6. října

69. výročí bojů na Dukle, Dukelský průsmyk, Slovensko, Polsko

7. října

Setkání představitelů MO a AČR u příležitosti 71. výročí bojů na Středním východě a 69. výročí bojů u Dankerque a o Duklu, Praha – Valy

17. října

Setkání s veterány tankové brigády, instruktory HAGANY, memoriál genmjr. A. Sochora, Stráž pod Ralskem

Bezplatná informační linka 800 888 945 je tu pro vás

Československá obec legionářská ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR již v dubnu roku 2012 zřídila a postupně uvedla do provozu bezplatnou informační linku 800 888 945, na kterou se mohou obracet všichni občané s dotazy týkajícími se historie čs. legií, jejich předků – legionářů apod.

Provozování bezplatné linky zajišťuje každodenně pracovník ČsOL Jiří Charfreitag, který je připraven reagovat na dotazy a připomínky občanů. Pokud nebude znát odpovědi, obrátí se na odborníky – historiky z řad členů obce či z dalších institucí.

Linka je provozována v ústředí ČsOL, tedy v hotelu Legie, v Sokolské ulici 33 v Praze 2. Její operátor je rovněž dosažitelný na e-mailu legie100@csol.cz.

Inzerce

ODVAHA

VLASTENECTVÍ

STATEČNOST

ODDANOST

OBĚTAVOST

VYTRVALOST

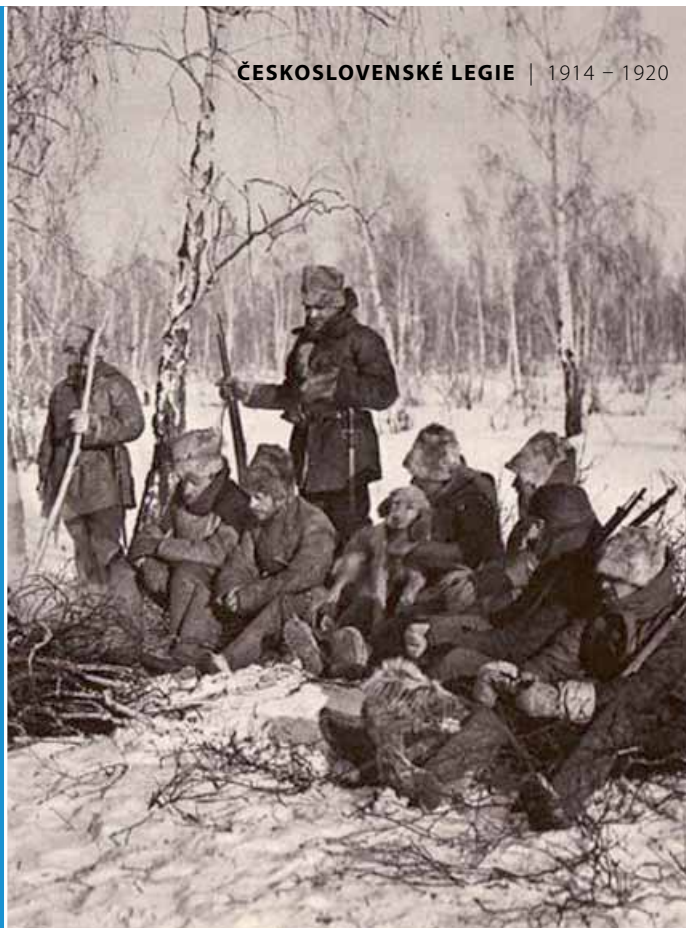

FOSFA A.S. PODPORUJE PROJEKTY
ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ:
PÉČE O VÁLEČNÉ VETERÁNY
A LEGIE 100

www.fosfa.cz

www.csol.cz

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE | 1914 – 1920

Jedinečná možnost spatřit lehké i těžké kulometry, jak jich využívali českoslovenští legionáři za 1. světové války, meziválečná armáda i muži bojující za svobodu Československa ve 2. odboji

KULOMETRY

v Lichkově

Vojenské muzeum LICHKOV

17. SRPEN 2013

více na:

www.forteg.cz

www.rotanazdar.cz

Akce se koná pod záštitou hejtmana Pardubického kraje Martina Netelického

Rota **Nazdar**

VOJENSKÝ
HISTORICKÝ
ÚSTAV PRAHA

PARDOBICKÝ KRAJ

LICHKOV

PARDOBICKÝ KRAJ

Československá obec legionářská představila na letošním Mezinárodním veletrhu obranné a bezpečnostní techniky IDET v Brně v rámci projektu Legie 100 první tři vagony budoucí repliky legionářského vlaku.

Foto: Ladislav Lenk